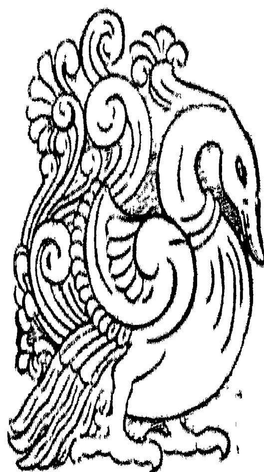

పరివర్ధిత పరిష్కృత పరిపూర్ణ పాఠము

హృదయేశ్వరి

తల్లాప్రగ్గడ
శివశంకర శాస్త్రి

సాహితీ సమితి
· రేపల్లె ·

ద్వితీయ ముద్రణము 1954

భారతీ . ప్రెస్ . తెనాలి

వక్తవ్యము

ఈ కావ్యము నొక్కపట్టున పఠించుటకన్న ప్రతి ఘట్టము తుదను గొంత విశ్రాంతిని పాటించుట యుక్తము. వివిక్త ప్రదేశము, విభావరీ వేళయు నేతత్కావ్య రసాస్వాదనమున కనుకూలములు.

కావ్యప్రపంచ ధర్మములనుబట్టి రసికులు తత్తద్విషయమును, కళను, సమీక్షించి, విశిష్టతను గమనించి, హ్లాదము గొందురు.

ఇందలి నాయిక లక్ష్మీపదాంకిత యైనది. కిరాతార్జునీయము లక్ష్మీపద లాంఛితము. శిశుపాలవధము శ్రీపదాంకితము.

స్వాదుపరాఙ్ముఖులు కానివారెల్లరును కావ్యపఠన యోగ్యులు. అయినను, మహాకవి మార్గగాములు, పద్యగ్రథన రహస్యవేత్తలు, ప్రాక్ప్రతీచీ సాహిత్య సమీక్షా దక్షులు, కామకలా ప్రవీణులు, ఆరోగ్యవంతులు నగు ఆర్ద్రహృదయులే స్వారస్య నిర్ణాయకులు.

"కమనీయ కిశోర ముగ్ధమూర్తేః
కలవేణు క్వణితాదృతాననేన్దోః
మమ వాచి విజృమ్భతాం మురారే
ర్మధురిమ్ణః కణికాఽపి కాఽపి కాఽపి!"

— శి —

సాహితీ సమితి
తెనాలి, 1925

లీనేవ ప్రతిబిమ్బితేవ
  లిఖితే వోత్కీర్ణరూపేవ చ
ప్రత్యుప్తేవ చ వజ్రలేప
  ఘటితే వాంతర్నిఖాతేవ చ
సా న శ్చేతసి కీలితేవ
  విశిఖై శ్చేతోభువః పంచభిః
చిన్తా సన్తతి తన్తుజాల
  నిబిడ స్యూతేవ లగ్నా ప్రియా.

—భవభూతిః

విభ్రమము

౧

మినుకు మినుకని చుక్కలు మెరయుచుండె
అనగి పెనగు దిగంతమ్ము లాకసమ్ము
నలుపుగా దోచుచుండ మహీధరమ్ము
ఉభయ పార్శ్వాల శోభిల్ల సస్యజములు.
శాంత రమ్య తమస్విని సమయమందు
కలరవం బైన బందరు కాల్వలోని
నీరరేఖను బ్రాపించి కూరుచుంటి
ప్రాణసఖుతోడ ఘట్టాన పడవమీద.
ఆడవచ్చెను సయ్యాట లస్మదీయ
లలిత పాండుర చేలాంచలాలతోడ
నీల సుస్నిగ్ధ నిబిడాలకాళితోడ
పవనబాలకు డానీటిపట్టునందు.
కృష్ణవేణీ తరంగిణీ గీతరవము
కర్ణముల మందమందమ్ముగా నదింప
నిన్ను వర్ణింప సాగెను నిరుపమాన
రమ్యవాక్కుల సుకవి నా ప్రాణసఖుడు.

హంసపల్కులచే నిషధాధిపతికి
భీమ భూపాల పుత్త్రిపై ప్రేమహేల
ఆప్తవాక్కులచే రాగ మంకురించి
కోరకితమయి యయ్యెను కుసుమితంబు.

విజయవాటీ పురమ్మును వీడి యవల
కృష్ణవేణీ మహాతరంగిణిం దరించి
పర్వతశ్రేణి దాటి సంభ్రమముతోడ
దక్షిణాపథవర్తియై తరలె మనసు.

౨

ఆ మనోహర మాఘ సాయాహ్నవేళ
ఇష్టసఖులతోడ సరణి నే నేగుచుండ
అక్కజము గొల్పి తోచె నీ యాననమ్ము
సరసిపై దేలియాడెడి జలజమట్లు.

మధుపమై పోయె నపుడె నా మానసమ్ము
నీ ముఖాబ్జమ్ముపై వాలు నిరతితోడ.
పాదయుగళమ్ము తోడనె పార్శ్వమునకు
తిరిగి కదలగ జొచ్చె విధేయ మగుచు.

సుందర ద్వార దేశమ్మునందు నపుడు
సత్రసిష్మగ నున్న నీ గాత్రవల్లి
పటగతం బయి అవృతబద్ధ మైన
ప్రతిమపోలిక నాకు విభ్రమము గొలిపె.

ఆ ముహూర్తమునం దద్భుతావహముగ
నీ కటాక్షేక్షణావళీ నిశిత విశిఖ
పతితి తాకగ మన్మనోవిహంగ మపుడె
వ్రాలి టిలి వాలె నీ పాదపద్మయుగళి !

నీ మనోహర వసన నిర్ణిద్ర విమల
సాంద్ర చిత్రిత సహకార జాలకాళి
మధ్యసీమను మీనాయమాన మగుచు
సంచరించె మదీయ లోచన యుగంబు.

మహిత లావణ్య విద్యోతమాన తావ
కానన సుధాంశు బింబమునందు నిలిచి
మరల దయ్యె చకోరము మాడ్కి దేవి,
దివ్య రాగార్ద్రమైన నా దృష్టి యపుడు.

తప్ప దాయెను నిను వీడి తరలి చనక :
మరలి చూచితి, వీక్షణ మాలికలను
బరపితివి శాంతగతిని నాపైన దేవి,
ధన్యతం గంటి నంచు నే దలచుచుండ !

3

నీ మనోహరమూర్తినే నిలిపి మదిని
మెల్లగా బోవుచుంటివి మీా మేడదరిని.
తలపని తలంపుగా భవద్దర్శనంబు
కలిగినది నాకు కన్నులకరవుతీర.

పద్మ సంకాశమైన నీ పాణియందు
సంస్కృత గ్రంథరాజమ్ము సంతరించి
అంచనడకలతో నరుదెంచినావు
దివ్యశోభను భాంతిదీప భాతి.

కమ్ర సుస్నిగ్ధ నీలాంశుకమ్ము దాల్చి
ఎదురుపడినావు నాకపు డింపు లోలుక
కోమలాంబుద సన్నిభ శ్యామగాత్రు
లలిత సంశ్లేషమందలి లక్ష్మివోలె.

కన్నులరమోడ్చి ఆననకమల మల్ల
రమ్యముగ వాల్చి లజ్జాభిరామగతిని
లలిత జంగమ కాంచన లతికరీతి
హర్మ్యభాగమ్ములోనికి నరిగినావు.

చటుల విభ్రమగతి భవత్కుటిలకేశ
జాలమున జిక్కుకొనియె లోచనయుగమ్ము :

నవముగు సౌహృదము లేక బంధనమునందె
స్వాతంత్ర్యమున్ను నరళగునందాక దేవి!

౪

దేహళీ పార్శ్వమున నిల్చి దేవి, నాదు
నేత్రముల గాంచుచుంటివి వెన్నెల "ప్రభలు."
చూచుచుంటిని మిగుల సుత్సుకతతోడ
సౌధమున నిల్చి నీ ముఖప్రభలు నేను.

స్తిమిత కోమల మైన నీ సితవిలోక
నావళికి సాంద్ర మైన నా యసిత నిశిత
దృక్కులను సంఘటిల్లిన దెనుగుకోలు
కుముద నీలాంబుజంబుల గుమివిధాన.

తృప్తి తీరక భవదీయ దివ్యవదన
మండలాభపయిన్, నేను మరల మరల
వెను దిరిగి చూచుచుంటి వెగ్గలంపు
తటిని కెదు రేగుచుండెడి తరణివోలె.

మనను నిలుపంగ జాలక మగుడ నేను
శీఘ్రగమనముతో ప్రదక్షిణము చేసి
మరలివచ్చితి వేరొక మార్గమునను
నీ ముఖాంభోజ దర్శన నిష్ఠతోడ.

అరుగ నుంటివి సౌధాంతరాళమునను :
దేవి, మద్వదనంబు నీ దృష్టిపథము
నందు దోచుటచే భవదాననంబు
రక్తిమం దాల్చె లజ్జాభిరామ మగుచు.
కోమల మనోజ్ఞ విమల దృక్కోణ తరళ
దివ్య శీతల భవదీయ దృష్టి లవల
పిక్కటిల్లి మదానన బింబమునయి
చెలువుగా వాలె వెన్నెల పులుగు లట్లు.
మరలి చనుచుండ నీ వంత మందిరాంగ-
ణా ప్రదేశమువెంట నా నయన యుగళి
కమ్ర సుస్నిగ్ధ భవదీయ గండఫలక
భాగమున లాస్య మాడె జృంభణముతోడ.
గ్రీవము మనోజ్ఞముగ వంచి క్రింది చూడ్కి
మోహన మయూరిపోలిక నాహరించి
ఏకకాలమునందె మదీక్షణములు
చిత్తమునుగూడ, సౌధమ్ము చేరినావు.

౫

అగ్రహార నృసింహాలయాంగణమున
నీవు స్వజనాంతరితవుగా నిలిచి యుండ

కానరాదాయె నీ ముఖకమల మదెయ్యె
స్వర్గముల నూటుపడిన పుష్పమ్ముపోలె !
మధుర మంథరగతి నీవు మందిరమ్ము
లోని కేగుచునుండ నాలోలదృష్టి
మార్గమున తన్మయం బయి యనుసరించె
పల్లవ మనోజ్ఞ మైన నీ పాదయుగళి.
నీ ముఖజ్యోత్స్న నామీద నెరయుకొరకు
ఆలయములోని కల్లన అరిగినాను.
ఇంతలోనన చంచలాకాంతపోలె
తరలిపోతివి వేరొక ద్వారసరణి.
చిమ్మచీకటి క్రమ్మె హృత్సీమ నపుడు,
చూడ్కు లున్న సమస్తమ్ము శూన్య మయ్యె.
దేవి, ఈ భక్తునకు నింక ధ్యేయ మొకటె-
స్థలకమల రమ్య మైన నీ చరణయుగళి !

•

౬

దేవి, ఈ నేత్రములకు యాదృచ్ఛికముగ
త్వన్మనోహర రూప సందర్శనాభి
సిద్ధికై యెన్నిసార్లు నిల్చితినో తెలియ
దహహా, వాతాయనమ్ముల కభిముఖముగ.

విమల కమనీయ వదనారవింద మహిత
వీక్షణాకర్షణాసక్తి దేవి, త్వదీయ
సౌధ సవిధమ్మునకు నెన్నిసార్లు తీర్థ
యాత్ర సల్పితినో తెల్ప నలవి గాదు.

అమల సంజీవనౌషధం బౌ త్వదీయ
శాంత రమ్య కృపాకటాక్షమ్ము గాంచ
చెలగి హర్మ్యమునకు ప్రదక్షిణము లెన్ని
చేసినాడనో లెక్కించి చెప్పలేను.

హృదయభార ఘనధ్వాంత విదళనాప్త
చంద్రికా కాంతిపూర దుగ్ధస్నాత
దివ్య దరహాసమునకు మందిరమగు నిన్ను
కెన్నిసారులు వచ్చితి నెరుక లేదు !

౨

శాంత శీతల రమణీయ సాంధ్య వేళ
నరుగుదెంచుచు విద్యాలయమ్మునుండి –
రమ్యరూపము మన్మనోరథము దాల్చి
యెదురుపడినట్లు – నీవు కాన్పించినావు !
క్షౌమధారిణివై చతుష్పథము వెంట
ధీరగమనమ్ముతో నరుదెంచు నీవు

కనులఁ గప్పని కంఠశృంగాటకమున
వెలుఁగు వాగ్దీప్తిపోల్కి దోఁచితివి నాకు.

పార్శ్వద్వయమ్మును అంటుచే పక్షములను
పెంచుక కదల్చి యిటు ప్రసారించినావు
మనసిజుని పుష్పసంచక మువర్ణశోభ
మైన నిశితేషుగమ్ము రహస్యలీల.

ఘ్రాణమున వ్రాలి నాసికా సరణివెంట
నధరబింబముపై జారి యవల నీవు
స్మృతికపోల తలమ్మున నొదిగి తుదను
స్వర్ణతాటంకసీమ నాచూడ్కి నిలిచె.

భావభరమున నీ మృదు పదయుగమ్ము
తొట్రిలఁగ సాగిపోతివి త్రోవవెంట.
విస్మరింపక యేకాంతవేళలందు
నన్ను దలపోతువని మది నమ్మువాఁడ!

౮

సాంద్రమైన విభావరీ సమయమందు
జ్యోత్స్నాముఖ సుధాంశుబింబ సందర్శనాభి
రతిని నిల్చితి మీ హర్మ్య రమ్యపట్ట
భంగపాళీ లసత్పురోభాగమందు.

అంగణవిరాజమాన ఘనామ్రవిటపి
లలిత కుసుమ పరిమళ లహరి దెచ్చి
గంధవాహకుమారుడు కనికరమున
నాకు నామోద మొనగూర్చినాడు నిగుల.

దీపికల్ సదనాంతర దేశమందు
వెలుగుచున్నవి తారకావిలసనమున.
మురువు గుల్కెడు భవదీయ ముఖ సుధాంశు
బింబ ముదయింప లేదు సంప్రీతి నెరప.

నిష్ఫలం బింక నిచ్చట నిలుచు టనుచు
మది నిరాశను వ్యథ చెంది మరల నుండ
అంబువాహ తిరస్కరిణ్యంతరోది
తేందు మండలమట్లు కాన్పించినావు!

ధవళకౌశేయ పరిధానధారిణి వయి
దేహలత హేమదీధితి దేజరిల్ల
వల్లుగమనమ్ముతో నీవు వచ్చునపుడు
కేవలము లక్ష్మి వనియెడు భావ మొదవె.

అమృతబిందు కదంబక స్యంది, హృదయ
హారి, విస్ఫారిత విలోచనాబ్జయుగళి
నిండుగా నీవు నామీద నిలిపినపుడు
లయము నొందితి మాధుర్యలహరిలోన.

ద్వారదేశమునుండి తల్పార్శ్వమునకు
హంసయానమ్ముతోడ నీ వరిగినావు,
శోభనే రత్నపుత్రికా ద్యుతులతోడ
క్రమ్మరిలినావు ద్వారోపకంఠమునకె.
అలసవలితమ్ములై ఈషదార్ద్రము లయి
ముగ్ధహారిణీ విలోకనస్నిగ్ధము లయి
అలరు నీ నేత్రకోణ నిర్యత్కటాక్ష
పంక్తులకు పాత్ర మైతిని ప్రణయదేవి !
మధుర భావావళీ లసన్మతిని నేను,
మధురిమముకన్న మధురమౌ మధురమూర్తి,
మధురయామినీవేళ నీ మధురిమమున
పూర్ణముగ ముగ్ధభావము పొందినాడ !

౬

మెలగుచున్నావు నేత్రనిమీలనమున
మెలగుచున్నావు వీక్షణోన్మీలనమున
నిన్ను నిరతమ్ము ధ్యానించుచున్నవాడ :
దేవి, వీనికి వేరొండు దృష్టి లేదు !
ముకుళితమ్లాన మైన నా ముఖసరోజ
వికసనము సేయు తరుణార్కబింబ మీవ ;

నవసిపోయిన నా నేత్ర నవలయముల
శోషణము బాపు శీతలజ్యోత్స్న వీవ;
గాఢతాపార్తమైన నా గాత్రమునను
సాంద్ర పరిమళ చందనచర్చ వీవ;
ఆధిభరమున నిస్సారమైన హృదికి
చారు శీతల ఘన సుధాసార మీవ;
ఇంపు లొల్కగ జంగమహేమవల్లి
భంగి జెలగెడి నా బహిఃప్రాణ మీవ;
నన్ను పాలింప కమనీయ నవ్యగాత్రి
లతిక గైకొన్న నా భాగ్యలక్ష్మి వీవ;
అతి విశాల గభీర భవార్ణవంబు
నన్ను దాటింప జాలిన నౌక వీవ;
స్థిర పవిత్ర మదీయ హృత్పీఠ నిహిత
దివ్య విమలానురాగాధిదేవి వీవ!

౧౦

నిర్మల ప్రేమనిష్ఠమై నీ పదాబ్జ
పీఠమున నుంచినాను నా స్ఫీతహృదిని.
నీ యఖండిత కారుణ్యనిరతి నిపుడు
నా సమస్తము నర్పించినాను దేవి!

స్వచ్ఛ భవదీయ లావణ్య సరసిలోన
మజ్జనం బొనరించె మన్మానసంబు.
చిత్తమును పాపప్రవృత్తు లెల్ల
క్షాళితము లయ్యె, నిర్మలచ్ఛవి జనించె.

మహాంత జీవన నిమ్నగా మధ్యమందు
ప్రబల నైరాశ్య భీషణావర్త వితతి
బడి మునుంగును నేను! సత్ప్రణయదృష్టి
సాచి గ్రహియించి నన్ను కాపాడగదవె!

ఇంతలోకమునందు నీవే మదీయ
సుమార్గదర్శక దేదీప్యమాన తార,
వింత సంసారజలధి నీవే మదీయ
దివ్య సంస్థితి కమృతంపుదీవి దేవి!

౧౧

బౌద్ధులకు నాకు బుద్ధిలో ప్రణయమూర్తి,
అరయ నెంతటి తారతమ్యంబు కలదు!
ఉభయులకుగూడ సాదృశ్య మున్న దొకట :
నాకు వారలకును "త్రిరత్నములు" కలవు.

నిర్మలంబయి సంస్తవనీయ మగుచు
ఉత్కృష్టిప మత్సరయుగమునకు

దివ్యభూషాయుతు నన్నైు తేజరిల్లు
త్వద్గుణాగణంబు ప్రథమరత్నంబు దేవి !
చతురవాణీ లసత్ గ్రంథజాత పఠన
సక్త దృఢమత్యనాదృత సమయ మగుచు
అక్కజము గొల్పు నీదు విద్యాబ్ధి నిం తి
తరళరూప ద్వితీయ రత్నంబు దేవి !
ధీర గంభీర శాంత మదీయ హృదయ
చలన మొనరించి మరల సంసారవాంఛ
నధిక మొనరించుచున్న నీ యౌవనంపు
నవ్యశోభ తృతీయరత్నంబు దేవి !

౧౨

సుముఖుఁడ న్నేను సంసారసుఖమునెడల :
వీతరాగులు, సంసార విముఖ మతులు
శూన్యవాదులు బౌద్ధభిక్షుకుల కట్లు
దేవి, ఉన్నవి నాకును "త్రిశరణములు".
నిన్ను వర్ణించి నీ యెడ నిరుపమాను
రాగ ముదయింప జేసిన రమ్యమూర్తి
ప్రాథకవి చంద్రముండు నా ప్రాణసఖుని
యమృత నిష్యంది వాక్కుల నాశ్రయింతు.

అఖిల శృంగారనిధి జగదాశ్రయుండవు
భక్తవాంఛిత నిఖిల సంపత్ప్రదుండవు
నన్ను నిను బ్రోచు రాధికానాథదేవు
నంఘ్రిపంకేరుహమ్ముల నాశ్రయింతు.

అమలలోచనతారక, వంతరంగ
రాజ్యలక్ష్మివి, విమలానురాగనిధివి,
అస్మదీయ విశేష తపోనుభూతి,
వట్టి యుష్మత్కటాక్షమ్ము నాశ్రయింతు.

౧౩

తరుణ మార్తాండ రుచిపోలె నరుణ మగుచు
నీరజాతమ్ముపోలిక స్మేర మగుచు
పృథుశిరీష సంవర్తికా పేశల మయి
అలరు నీ పాదయుగళి ధ్యేయమ్ము నాకు.

వికసిత సరోజ నిర్నిద్ర విభ్రమమ్ము,
పూర్ణిమాచంద్రబింబ విస్ఫూర్తిశాలి,
ఇందిరామందిరము, సుధాహేమకలశ
మైన భవదాననంబు ధ్యేయంబు నాకు

ఫుల్ల నీలోత్పల ప్రభాపుంజ మగుచు
ఆర్ద్ర బాష్పామఘల ఝూ[illegible]హతి యగుచు

మంజులాకర్ణ విశ్రాంతి మహిత మగుచు
అలరు నీ నేత్రయుగళి ధ్యేయంబు నాకు.
వాసవమణి ద్యుతిచ్ఛటా భాసురంబు
చిక్కణ తమాల దీధితిస్నిగ్ధ ముగ్ధ
మం కళిందసుతా తరంగాభిరామ
మగు భవత్కైశికంబు ధ్యేయంబు నాకు.

౧౪

దేవి, నీ రమ్యమూర్తి! మదీయ హృదయ
పుండరీకాసనమున ప్రపూర్ణభక్తి
నిష్టదైవతముగ బ్రతిష్ఠించి యెపుడు
వివిధ విధముల నిన్ను సేవించుచుందు.
అపరిమేయానురాగ తోయమ్ములోన
నీకు నిత్యాభిషేకంబు నెరపుచుందు,
మధుర భావపరంపరా మాల్యములను
నీ మనోహరగళమున నిలుపుచుందు.
గాఢరస మంజులకవిత్వ గానఫణితి
వీను లలర భవత్కథల్ వినుతి చేతు.
హర్ష భరమున నైక్యమే యలరునట్లు
అంతరంగము చేతు సమర్పణంబు.

౧౫

శ్రవణములు సోకినంత మస్సహావిషాద
కర్దమక్షాళనము చేయ గలిగినట్టి
త్వన్మధుర నామధేయామృతమ్మె కాని
ఇతర మేమియు చెవి జేరనీయ నెపుడు.

దివ్య గంగాతరంగిణీ తీర్థమట్లు
భాషితావిల మార్జనపటిమ కలిగి
మధుమధుర మైన తావకకథలె గాని
ఇతరమును జిహ్వవెంట రానీయ నెపుడు.

చిత్తసద్ధ్వాంతరాశి సంస్థిత విచార
గాఢతమసంబు హరియింప గలిగినట్టి
భవ్య భవదీయ రూప దీపమ్ముకన్న
ఇతరమును దృష్టిసరణి రానీయ నెపుడు.

చారునిర్మల చంద్రికాపూరమట్లు
హృదయతాపము చల్లార్చి ముదము గూర్చు
త్వన్నిరంతర మధురభావనలె కాని
ఇతర మేమియు మదికి రానీయ నెపుడు!

వి ర హ వీ చి

౧౬

ప్రేయసీ, ఘోల వింటివి నీ సేగ నేను!
ఆలకించిన దాడు నాపు తిమిరములు
పట్టి వింతరయు కాని మదీయ హృదయ
దుగ్ధ వార్ధిని మథన ముద్భూత మయ్యె.
అధిక మైన కొలందిని మథన మకట,
ఉద్గమించెను కాల కూటోగ్ర విషము.
ప్రేయసీ, నిర్వృతిని దాని బిగియ బట్టి
కంఠకుహరమ్మునందు శంకరుని భాతి.

ఉత్సుకతతో, నిరీక్షించుచున్న వాడ
భవ్య లక్ష్మీసమాగమ ప్రాప్తికొరకు
పూర్ణ నిరతావ్యయ సుధానుభూతికొరకు:
ఎన్నటికి నాకు లభియించు నివి యెరుంగ.

౧౭

సందెవేళను ప్రథమ దర్శనము మనకు
సంఘటిల్లిన విస్మయ క్షణమునందె

చిక్కుకొన్నది మామక చిత్తఖగము
సొగసుల భవద్విలోకన జాలకముల.
పట్టువడినది దృఢముగా పట్టియుగళి:
ఎగురజాలక అకట, ఈ హృదయఖగము
జీవితేశ్వరీ, మిగుల కృశించుచున్న
దన్యగతి యేమి కాన కపార్ణ్యశము.
కరుణ వహియించి యీ ఖ్యజాగ్రణికి నింక
బంధనవిముక్తి చేయుట పాడి కాదె?
త్వన్మనోహర పాణి సంస్పర్శనమున
పులకితం బయి నిర్వృతి బొందగలుగు.

౧౨

అయ్యయో, యేల చూచితి వట్లు నన్ను—
ఆ దినమ్మున మధుర సాయాహ్నవేళ
దేహళిని నిల్చి మోహినీదృష్టితోడ-
పథము వెంబడి జనెడి విభ్రాంతహృదయు!
విపుల భవదీయలోచన విగళదసిత
బహులతరకటాక్ష దృఢశరపంజరమున
మన్మనోభీష్టమూర్తి యేమాట లేక
వేగముగ వ్రాలి, పడిపోయె వివశగతిని.

జర్జరిత మగొన్న సకిట, నా సరళచిత్త!
యిప్పటికి గూడ బాధ శమింపలేను.
చిలుకకుంటివ, యేని నీ స్నేహాఘ్రార
మింక సంజీవనౌషధం బేది నాకు!

౧౯

ఈ హృదయదాహ మెట్టిదో యెగుక కాద
నీవు హృదయేశ్వరీ! నేను నిన్ను నమ్మి
సకలము త్యజించినాను నిస్సంశయముగ
నను గటాక్షింతు వనుచు నే నాటికైన.

ఎవ్వరికి తావు లేకుండ హృదయ మెల్ల
ఆక్రమించితి వౌక్షత్తె వక్కజముగ!
స్మరణకు నతీత మా పూర్వజన్మమందు
విమలబాంధవ్య మేదియో విలయు మనకు.

నిన్ను గాంచిన దాదిగా నేటివరకు
నిశ్చలమ్ముగ నీమీద నిలిచియుండి
బుద్ధి యన్యముఖమ్ముగా బోవలేదు—
దేవతా రూపిణివి నాకు కేవలమ్ము!

౨౦

అన్నపానీయములు విడనాడి నేను
వివిధ సుఖముల నన్నిటి విడిచి, ఘోర
తపము చేయుచునుంటి తాత్పర్యనిష్ఠ
నిన్నె లక్ష్యమ్ముగా మది నిలిపియుంచి.
అవయవమ్ములు ఘనతపోహవ్యవాహ
శిఖలతోడన మిగుల కృశించిపోయె.
కరములు కదల్పనున్న నకాండముగనె
జారిపడు నంగుళీయముల్ సాక్ష్య మిచ్చు.
దేవి, నా నిశ్చలత్వమ్ము తెలిసికూడ
ఇప్పటికినైన సాక్షాత్కరింప వేమి ?
జాగు చేసిన నీ కటాక్షమ్ము వలన
ప్రాణములు పోవు పిమ్మట ఫలము కలదె ?

౨౧

పక్షములు రెండు సర్వ ప్రపంచమునకు:
కృష్ణపక్ష మొక్కటి నాకు కేవలమ్ము.
నీవె నిస్సంశయమ్ముగా జీవితేశ్వ-
రీ, నిదానమ్ము నీ వైపరీత్యమునకు.

ఎల్లకాల మమావాస్యయే మదీయ
హృదయమున; ఎన్నడేని నీ వదనచంద్ర
కాంతి తోచునయేని ఆ క్షణమునందు
మాత్రము చతుర్దశీరాత్రి మాడ్కి నుండు.
స్వచ్ఛ భవదీయ ముఖ శరచ్చంద్రరోచి
ప్రణయినీ, చెప్పు మింక నెప్పటికి తోచు ?
అంధకారము విరిసి నిరంతరముగ
పూర్ణిమా పూర్ణయామిని పోలుచు నుండు ?

౨౨

గోచరించుచునుండును కొంతవరకు
మీ యజిర భూరుహాగ్రముల్ మేడకూడ
ఇపుడు నేను వసించెడి యీ విశాల
సమధికోత్తుంగ మంజుల సౌధమునకు.
ద్వితల పర్యంకవర్తినై దేవి, విపుల
జాలమార్గమ్ము వెంట మీ సౌధదిశను
గాంచుచుందును నే సముత్కంఠతోడ
సతత విస్ఫారితాగ్ర లోచనుడ నగుచు.
నిర్నిమేషము లౌ కనీనికలతోడ
వెర్రినై పోయి సౌధము, వృక్షశిఖలు,

సుందరపథంబు, మలకలు, చూచుచుండు
వింత సంతస మావిర్భవించుచుండ.

౨౩

ప్రియతమా, భవదాననబింబ దర్శ
నాభిలాషను మీ మేడ కరుగుదెంచి
కనుగొనక నిన్ను మందభాగ్యమ్మువలన
మరలి ప్రాపించినాను మ న్మందిరమ్ము.
మ న్మనోహారిణీ ముఖ మంజురుచికి
నోచుకొన్నవి కావు నాలోచనమ్ము
లనెడి సంతాపమున నుబ్బు నశ్రుబిందు
జాల మణచితి నెటులో కష్టమ్ముతోడ.
సౌధపార్శ్వమునందలి చలువరాతి
తిన్నెపై వాల్చితిని ప్రియా, దేహ మపుడు.
పండువెన్నెల రొదలిపై బర్వుచుండ
కొంతతడవున కొదవె నొక్కింత శాంతి.
ప్రియతమా, తావకీనాస్యబింబ చింత
నమ్మునం దుంటి శర్వరీనాథకిరణ
ధౌతశీత వితర్దికా తలమునందు-
అవిదితమ్ముగ నిదుర న న్నావహించె.

౨౮

చంద్రికలు కాయుచు శరద్రాత్రి సమాగమమున
సమధికోత్తుంగ నిర్జన సౌధ వీథుల
జాల మార్గాంతికంబున శయ్యనుండి
సవ్వళించితి స్వప్న సంభాషణమున.

కౌముదీ స్పర్శచే గవాటిమల్లికల
విరియ బూచిన 'శేఫాలి' పరిమళంబు
సాగసాగెను పవన సంచలనమున
నిఖిల దిక్కుల నిబిడమై నిండిపోయె.

సొబగు శేఫాలి వాసనాస్ఫూర్తిమైన
స్ఫురణకుం దాకె నా రాణి సోయగమ్ము.
ప్రేయసీ, మానసము విజృంభించుకతన
నీ తలంపులతో రేయి నిదుర లేదు.

ఈ విధంబుగ గడచిన వెన్నెల నిశలు!
కలువ కనుదోయి నిరత జాగరముచేత
ఫుల్లకోకనదచ్ఛవుల్ పూనె నకట!
ఏల దయ రాదు నామీద నేటికైన!

౨౫

నాన్నివాస సౌధాంగణ మండలమున
మిన్ను లోఁగొను ప్రఘూణ నిర్వ్యూహ వితతిఁ
బూలముక్కలు వరుసగాఁ బ్రేలుచుండ
నేఁ బ్రసర్వము గాఁగ మృత్పాత్రలందు.
నిన్నుఁ దలఁచుచు బిళ్ళగన్నేరు పూల
తోఁటకుఁ బోయుచుందును తోయములను
ఉభయ సంధ్యల విస్మృతి నొందకుండ
ప్రమతము, యహరహమును ప్రీతితోడ.
ప్రసవ పుంజమ్ము నొసగును ప్రతిదినమ్ము
సంజ ముక్కలు సహానుభూతి నాకు.
పలుకు రంగుల నీను నా విరులతోడ
నూర్కి నీ నామవర్ణముల్ కూర్చుచుందు.

౨౬

లక్ష్మి, నీ నామ మెంతయు లలిత మహహా!
ఎన్నిసారులు నేను జపించినానో
ఎన్నిపర్యాయములు లిఖియించినానో
తనివి తీరుటలేదు సుంతయును నాకు!

ఇతరులు సదంతికమున భాషించునట్టి
లందు వినవచ్చుచో లక్ష్మి యనెడి పలుకు
సంభ్రమంబున నా మేను ఝల్లు రనును
భూరితరముగ నొడలెల్ల పులకరించు.

పఠనకాలమునన్ గ్రంథభాగమందు
రచనలో లక్ష్మి యను నక్షరద్వయంబు
కానవచ్చినయంత నా కన్నుదోయి
హర్షవశమున నగును బాష్పాకులంబు.

ఎన్నిలక్షలసార్లు లే నింతకు మును
పల్కితిని వింటి లక్ష్మి యన్ పలుకు లక్ష్మి!
ప్రకృత మధురిమ పొడమ దీ పదమునందు
నిన్ను ప్రియతమ, చూడకమున్న నాకు.

౨౮

సంచలనశీల మైన నా స్వాంత మెట్లు
నిల్పుకొన్నావు నీపయి నిశ్చలముగ!
ఎట్లు హృదయేశ్వరీ, నీ కహీనగరిమ
గలిగె నింత మహావశీకరణశక్తి!
అన్యవశవర్తి కాక యిచ్ఛానుసార
గతిని చరియించు నీ మతంగజము నార,

కట్టనేసితినే గుణగణముతోడ:
ఇట్టి యుద్ధోరణిత నీను నెట్లు కలిగ!
విస్మయోద్దీపకము భవద్విజయమహిమ:
దేవి, నా కించుకేనియు తెలియదాయె,
ఇంత సులువుగ ఈ మతిమంతు డధిక
గర్వి యెట్టులు నీ పదాక్రాంతు డయ్యె!

౨౮

నా హృదయ వనమందు ననారతమ్ము
దారుణమ్ముగ చెలరేగు దావవహ్ని
శాంతి గనదాయె వైరాగ్య సలిలధార
లెంత వర్షింప – ఇంక నే నేమి చేతు!

మరచిపోవుదు నన్నను మరపు రాదు
అయ్యయో, జీవితేశ్వరీ, అనవరతము
నీ మహామోహినీమూర్తి నేత్రయుగళి
యెదుట నర్తించుచుండు – నే నేమి చేతు!

అనిశ భవదీయ భావనాయాస భార
వివశ మయ్యెను లక్ష్మి, యీ విరహిబుద్ధి.
దుర్లభ జనానురాగ దోదూయమాన
హృదయమున కేది గతి – ఇంక నేమి చేతు!

౨౮

ఈ తనువుపై విరక్తి జనియించె నాకు !
విడిచి తూలికా తల్పమ్ము విసువుతోడ
పవ్వళించితి ప్రమోదమును, బహుమానముగ
కఠిన పాషాణఫలక భాగమ్ము మీద.

లోచన రసాయనమ్ములు లోక మోహ-
న మనోహర చంద్రికా నిశలయందు,
ప్రమద లుంటాక కాలరూపమ్ము లైన
అంధకార భయంకర యామినులను-

శ్రమము హరియించి హృదయప్రశాంతి గూర్చు
చల్లని సమీరణము వీచు సమయములను,
ప్రబల రవమున శర్కరాపటలితోడ
చండిమమున రేగెడి ప్రభంజనములందు -

వేళ లన్నిట నే సమవృత్తితోడ
పవ్వళించితి పాషాణ ఫలకముపయి !
కాల మేగలి గడచెనో కాని యిపుడు
స్వప్నము విధాన దోచు సంస్మరణమందు.

బుద్ధిలోనుండి లోపించి పోయె నాకు
పూర్ణముగ హృదయేశ్వరీ, భోగవాంఛ.

కష్టమను సుఖమ్ము నను విభాగమ్ము లేక
నిర్గుణమ్ముగ నద్వైతనియతి నుంటి.

౩౦

తెర యావరింపగ మానసమ్ము,
పని చేయుటకును నాకు నిచ్ఛ లేదు.
సర్వమును తోచుచున్నది స్వప్నమట్లు
వెలలు గడచుచు నున్నవి నిష్క్రియముగ.

వాసరమ్ముల కొలది నుల్లాసగరిమ
పౌర్వము మదంతికమ్మున ప్రొద్దు పుచ్చి
మగుల న న్నాదరించెడి మిత్రులిపుడు
గాంచి ముఖభంగి శీఘ్రము కదలుచుండ్రు.

రమ్యరూపమ్ముతో మనోరంజనమ్ము
సలిపెడి విలాసవస్తువుల్ చక్షువులను
నేడు వేధించుచున్నవి నిశితశూల
ఫలక సంకాశ భయదరూపములు తాల్చి.

ఏది కనుగొన్న నాకిపు డేవగింపె!
నేత్రయుగ్మము మూసి యీ నిర్జనాల
యమ్మున విలోలహృదయ భారమ్ముతోడ
నవ్వలింతును పర్యంకభాగముపయి.

అఖిల వస్తువులం దనవరతమ్ము పుట్టు,
జగము నా దృష్టి కిపుడు నిస్సార మయ్యె,
వేమరు జనించుచుండును విసువు నాకు
నా పయింగూడ హృదయమునం దనుమానమును.

౩౧

నీ హృదయ మెట్టిదో ప్రియురాల, నిక్కముగ
ఇంతవరకును తెలియరా దేమి చేతు!
నీవు హృదయాపహారిణీ, నిశ్చల వయి
తొడుకున్నావు నైజ గాంభీర్యముద్ర.
అమలినం బగు నా ప్రణయాబ్ధి యట్లు
లతి గభీరమె తావకీనానురాగ!
మస్మదీయానురాగ హేమాద్రివోలె
ఒప్పునే నీదు ప్రేమ మహోన్నతముగ!
ఎంతకాలము నే నిరీక్షించుచున్న
నంపవైతివి ప్రియతమా, ప్రణయవార్త-
నీదు సొంపయి లేదేమొ నిబిడరక్తి —
అకట, సంశయ మిప్పుడు నన్నావరించె.

32

సౌధమున హంసతూలికా శయనమువయి
విశ్రమించు తలంపున వెన్ను వాల్ప,
తోచ హృదయేశ్వరీ, మహాదుస్సహముగ
వర్గము నాటి దుర్బలావస్థ నాకు.
ఈ విధానగ నా కది యేమొ కాని
తోచుచున్నది నేటికి దుర్భరముగ
ప్రియతమా, ముందు నీవు లభించు ఘటన
దుర్లభ పూర్ణిమాచంద్రికా తుల్య మగుచు.
విరహ సంతాపము ఘనీభవించి యుండి
ఆపుకొన్నను పొంగుచు ఆగకుండ
జాలుగా ప్రవహించు బాష్పములవలన
తడిసె హృదయేశ్వరీ, ఉపధానతలము!

ఆశా జ్యోతి

33

తావకోజ్జీవని వినూత్న దర్శనోత్స
వోత్సుక మదీయ లోచనయుగళి దేవి,
భాగ్యముం గాంచె ప్రతికూల భాగధేయ
దుర్విపాకము నేటితో తొలగిపోవ !

నిలిచి మీసమున్నత సౌధ వలభిమీద
నీ విలోకన సౌభాగ్య నిష్ఠతోడ
నిమ్నభాగాంగణమ్మున నిర్నిమేష
లోచనయుగమ్ము సారించి వేచియుంటి.

అరుగుదెంచితి వపుడు నీ వజిరమునకు
కంధరము వాల్చి కేకినీగమనమునను.
నీవు తోచిన యాదిమనిమిషమందు
సమ్మదమ్మున గుండియ ఝల్లు మనియె.

కపిశవర్ణ మనోజ్ఞాంశుకమ్ము దాల్చి
దేవి, నీ వంగణమ్మున బోవుచుండ
శాద్వలస్థలి నల్లన సంచరించు
సాధు మృగకన్య నా స్మృతిసరణి దోచె.

సంస్కరింపక కేశపాశమ్ము నీవు
జారుముడి వేసికొంటి వశ్రద్ధతోడ,
శాణకోణాగ్ర దృఢనికషమ్ము గనని
ఇంద్రనీలమణిద్యుతి యింపు నింప.

పుణ్యము సమాచరించుట భూలతాంగి
తావక విలోకనప్రభా ధన్య యయ్యె;
గగనమండల, మట్టాలకమ్ము, నేను
సలుపమైతిమి పుణ్యలేశమ్ము కూడ!

క్రొమ్ముడిం గాంచి, కమ్రచేలమ్ము గాంచి,
శబలిత శ్రోణి రమ్యదేశమ్ము గాంచి,
సలకుశేశయ రుచిరపాదములు కాంచి,
దేహభంగిమ గాంచి, నే దృష్టిగంటి.

౩౮

బహుళ నిర్వేదభర పరంపర మదీయ
చిత్త కుహరమ్ము నావరించిన విధాన
గగన రంగస్థలమ్ము నాకస్మికముగ
ప్రబల నీరంధ్ర జలధరపటల మలమె.

సూచికాభేద్యమై తమఃస్తోమ మపుడు
క్రమ్ముకొనియెను దిగ్దిగంతమ్ములందు.

మార్గమును వీడిపోవక మందగతిని
పదము లిడుచుంటి నభ్యాసబలముచేత.

అల్లనల్లన నేను మీ హర్మ్యసవిధ
భాగముం జేరగా ప్రభాపటలి తోచె
ముక్త నిమ్నవాతాయన ముఖమునందు
యామినీ కామినీ మందహాసమట్లు.

దేవి, తావక మధుర దేదీప్యమాన
శాంతముగ్ధ విలోకనక్షణమునందె
విరిసిపోయెను హృదయ నిర్వేదభరము
తరణికిరణ ప్రభాస్పృష్ట తమముభాతి.

గగనతల మావరించిన కాలమేఘ
పటలము తటాలునం బటాపంచ లయ్యె,
మినుకు మినుకని చుక్కలు మెరయజొచ్చె,
దిక్కు లన్నియు నొక్కట తెలివి నొందె.

3గీ

పరిగణింపక మధ్యాహ్న భానుతాప
మాతపత్రము కుడిచేత నడ్డు పట్టి
త్వన్మనోహర వదన సందర్శనేచ్ఛ
బయలువెడలితి మీ సౌధపథమువెంట.

అస్మదీయ విశేషభాగ్యమ్మువలన
వివృతమై యుండె ద్వార మాంవేళయందు.
బంధు పరివృత వగుచు సంభాషణమున
ప్రియతమా, కూరుచుంటివి పీఠమువయి.

స్మితగండస్థల ప్రతిబింబితాచ్ఛ
దివ్యతాటంకయుగళ సందీప్తవదన
మండలమ్ము వెలింగెను మదన దేవు
రమ్య జైత్ర చతుశ్చక్ర రథముపోలె.

సహజ నిబిడానురాగార్ద్ర శాంతరుచిర
నేత్రయుగ్మము నామీాద నిలిపినావు:
విపులహర్షమ్మునన్ మేను విస్మరించి
కౌముదినిబోలె నెండలో కదలిపోతి.

౩౬

శాంతగతి నేను మీా మొగసాల జేర,
అధివసించి మనోజ్ఞ పటాసనమ్ము
చదువుచుంటివి "శ్రీరామ చరిత మాన
సమ్ము" ప్రియతమ, కాకలీస్వరముతోడ.

స్తంభపార్శ్వస్థ సుమలతా జాలమునకు
చాటున న్నిల్చి, నీవికస్వరముఖమ్ము

కనుల పండువుగాఁ గాంచి కదలిపోతి
కర్ణముల మ్రోగుచుండఁ నీ కలరవమ్ము.
ఎంతొ సుకృతము చేసిన జెలియ "భాష"
అట్లు కాదేని దానికి నబ్బె నెట్లు
నా మనోహారిణీ రసనాసుధార్త
దీప్ర పరిపూర్ణ మధురిమోద్దీపనంబు!

౩౭

ప్రణయినీ, జ్యేష్ఠమాస ప్రభాతరమ్య
సమయమున నేను మీ ప్రకోష్ఠమ్ము జేరి
గురుజన సమాదరమ్మున గూరుచుంటి
నీటి, భవదీయ దర్శనాపేక్షతోడ.

అవల మేము భాషించెడి యవసరమున
మామకీన స్వరాకృష్యమాణ వగుచు
వల్లు గమనమ్ముతో జేర వచ్చినావు
జీవితేశ్వరి, నన్ను వీక్షించుకోర్కి.

సన్నిహిత మా కవాటపార్శ్వమున నీవు
నిలిచి నాపయి చూపులు నిలిపి యుండు
నపుడు నా హృదయ స్పంద మధిక మయ్యె
నేత్రయుగ్మము సమ్మదోన్నిద్ర మయ్యె.

అంతటి సమీపమునకు నీ వరుగుదెంచి
ప్రియతమా, నిల్చుచో మహాప్రేమ మొల్క
దృక్కుల, మదీయ హృదయ ముద్రిక్త మయ్యె
కాంత, పొడమె తటాలున కౌగిలింప!

శీత పవనము నీ ముఖ సీమ సోకి
అలకలు స్పృశించి అవల చేలాంచలంబు
మృదుగతి గదల్చి ముదకు నా మేని నంట
పరవశుడ నైతి సమ్మద ప్రాభవమున.

అవల నల్లన వాతాయనాంతికమ్ము
జేరి హృదయేశ్వరీ, సమాసీన వగుచు
నిర్భర ప్రీతి నుత్ఫుల్ల నేత్రములను
గూఢముగ మన్ముఖ ప్రభల్ గ్రోలినావు.

నీకు నామీది నవనవోన్మేష రక్తిఁ
జెప్పకయె చెప్పుచుండె నోస్నిగ్ధహృదయ,
ఆననమ్మున విద్యోతమాన దీప్తి,
తరళ నయనోచ్చల త్సముత్కంఠ దృష్టి.

గురు జనాంతికమందు గైకొని యనుజ్ఞ
వెడలి పోవుచు సేవరావృత్తి నొంది
నప్పు డుపలబ్ధ మైన రాగార్ద్ర దృష్టి
మన్మనోహారిణీ, యెట్లు మరపు వచ్చు!

౩౭

అపుర, నాకంటె నెంతటి యధిక విశద
పుణ్య మొనరించె నీ యింటి పొగడచెట్టు!
వివిధ విధముల నిన్ను సేవించుచుండి
యుక్తమైన ఫలమ్ముల నొందుచుండు.
ఆయత గవాక్ష పార్శ్వ వేత్రాసనమ్ము
నధివసించి వనప్రియా మధుర ఫణితి
కావ్యముల్ నీవు పఠియించు కాలమందు
చల్లదన మిచ్చు వకుళ వృక్షమ్ము నీకు.
క్లాంతి గని నీవు మధ్యాహ్న కాలమందు
మృదుల పర్యంక తలమున మేను చేర్ప
జలువు శీతల మారుత చాలనంబు
తాలవృంతాయమానమై తరువు నీకు.
చల్లబడినంత సాయాహ్న సమయమందు
మధుర విలసనమున నీవు మండనమ్ము
చేసికొనుచుండునపుడు విచిత్రపత్ర
విభ్రమము గొల్పుచుండు పృథ్వీరుహమ్ము.
జాలమార్గమునందు నిషణ్ణవైన
నీకు రజనిని వకుళావనీజ మధిక

సౌరభవ్యాప్తి గొల్పు విహార లీల
మధుర భావోపవన రమ్య మార్గములను.

నీవు తల్ప శయానవై నిదుర వోవఁ
గన్నగవ మూయ వకుళవృక్షమ్ము నీకు
మంద పవన చలత్పర్ణ మర్మరాను
గాన ధోరణి స్వాపము గలుగ జేయు.

నిన్ను కరుణాతరంగిత నేత్రయుగళి
నీక్ష సారించు వేళల వృక్షరాజు
సమ్మదోదిత సంచలనమ్ము గ్రమ్ము
కంపమాన పత్రావళీ కైతవమున.

కుసుమములు సంగ్రహించెడి కోర్కె నీదు
మృదుమకర స్పర్శనమ్మున నుదితమైన
నీసథువు మంటుకొనుచుండు వృక్షరాజు
భూరి సంభ్రమ పతయాళు పుష్పమిషను.

అపుర, నాకంటె నెంతటి యధిక విశద
ఘృణ్య మొనరించె మీ యింటి పొగడచెట్టు !!
వివిధ విధముల నిన్ను సేవించుచుండు
భాగ్యమైన ఫలమ్ముల నొందుచుండు !

౩౮

అస్మదీయ ప్రియా మృదు హస్త లిఖిత
దివ్య నాగర వర్ణ మౌక్తికములార !
అపగతం బయ్యె నేత్ర జాడ్యమ్ము మిమ్ము
గాంచ గల్గుటచే చిరకాలమునకు !

భవ్య గీర్వాణ వాణి మాసప్రతిష్ఠఁ
బొందె నత్యంత మాన్యత పూర్వమందె ;
ప్రణయినీ కరలేఖన ప్రాభవమున
మాన్యతరము నాగర వర్ణమాల నేఁడు.

తోఁచుచున్నవి నూతన ద్యుతి మదీయ
నామధేయాక్షరమ్ము లీనాఁడు నాకు,
రమ్య మూర్తులతో ద్వారము తదీయ
హస్త పల్లవ విలిఖితం బగుటవలన.

ఆమె రూపము గాంచు భాగ్యమ్ము లేక
నిజ వికాసము తరుగు నా నేత్రములకు
నూతనోల్లాస మిచ్చు పసూన భంగి
సంఘటించితి రహాహా, అక్షరములార !

జీవితేశ్వరి, హృదయ విజృంభమాణ
విమలరాగము నీరీతి వెల్లడించి

సంచలించెడి మామకాశాప్రదీప
శిఖను పోషించితివి నేడు స్నేహావృష్టి.

౪౦

పుణ్య మొనరించినావు మత్పుస్తకంబ !
ఎంత సుకృతమ్ము చేయుని దెటు లభించె
నాకు దుర్లభ మయ్యును నీకు నామె
పాణి పల్లవ మంజుల స్పర్శనమ్ము !
ఎంత సుకృతమ్ము చేయుని దెటు లభించె
కమ్ర తత్కర నీరజ గ్రథిత మైన
లలిత నాగర ముక్తాఫల స్రజంబు !
భూరి సుకృతివి నీవు మత్పుస్తకంబ !

ఎంత సుకృతమ్ము చేయుని దెట్లు నీకు
పఠన కాలమునందు సంప్రాప్త మయ్యె
ఆశ్రవోయుగ విశ్రాంత హారి లోల
నయన విగళ ద్విరాసిత నలినపంక్తి !
అనిలవశమున తన్మధురాధరమ్ము
గండపాళి యుత్తుంగ వక్షః స్థలమ్ము
స్పర్శనము చేసియుందువు చాలసార్లు:
నీవు నాకంటె సుకృతివి నిశ్చయముగ !

४౧

నేను మీ ప్రాంగణమ్మున నిలిచియుండ
కామినీజన మంజుల కంఠ జనిత
దివ్యసంగీతరవ మరుదెంచి నాదు
విస్మయము గొల్పి వీనుల విందు చేసె.
జీవితేశ్వరి, గానము చేయుచుందు
వనెడి యాశ తటాలున నంకురింప
మోదమున కక్ష్యకే నభిముఖుడ నగుచు
గాంచితిని నిన్ను కన్నులకరవు తీర !
లలితకర్ణాట పట్టుచేలమ్ము దాల్చి
అపుడు ప్రియతమ, అర్ధశయాన వగుచు
వెలయుచుంటివి పర్యంకతలముమీద
రమ్యపీఠముపై మహారాజ్ఞివోలె.
లేచితివి నన్ను గాంచి సలీలముగను :
పల్కరింపగ నిన్ను నే ప్రశ్నిమిపను
కీరగళమున బదులు పల్కితివి నుమ్మి
లజ్జ నర్తింప నీ కపోలములమీద.
నేడు సుదినమ్ము ప్రియతమా, నీ మనోజ్ఞ
కంఠరవ మాలకించు భాగ్యమ్ము కలిగె,

ప్రథమవారము నీతోడ భాషణమ్ము
సలుపజాలు నదృష్టమ్ము సంఘటిల్లె!
సాగెసాగెను మ్రోగు నా శ్రవణయుగళి
గళ దమృత తుల్య మౌ భవత్కంఠరవము.
మృదులగాన తరంగిత హృదయసీమ
పొలుచుచున్నది గంధర్వభూమి వోలె!

౪౨

దేవి, నే నొకనాడు జ్యోతిష్కు జేరి
జన్మపత్రిక యతనిహస్తమున నుంచి
"శాస్త్రదృష్టిని స్వామి, ఈ జాతకునకు
జీవితేశ్వరి యెట్టిదో చెప్పు" డంటి.
కంప మొందగ హృదయ ముత్కంఠ, నాత
డేమి పల్కునో యని నిరీక్షించుచుంటి.
ఆననమ్మున దరహాస మంకురింప
ఆదరమ్మున దైవజ్ఞు డనియె నిట్లు :
"ఆర్య, మీ ప్రియురాలు మహాకులీన,
పరమ కోమల హృదయ, లావణ్యమూర్తి,
అధిక గుణవంతురాలు, విద్యాభినిరత :
ఒప్పు ననుకూలదాంపత్య ముభయులకును.

"తథ్యము వచింతు నేనింక దాసుకుండ:
మీరు భార్యావిధేయులై మెలగుచుండ్రు"
అనగ మోహమున చిరునగ వంగవించి
జేసినాను నమస్సులు భూసురునకు.

౪౩

ప్రియతమా, నేను నిక్కి ప్రీతితోడ
పుష్పమాలిక బంధగుచ్ఛమ్ములోని
స్నిగ్ధు లుంచిరి మత్కాంత సీమయందు,
నచ్చుటం జేసి మజ్జన్మవాసరమ్ము.
కంబు మంజుల మౌ భవత్కంఠమందు
ప్రియతమా, పుష్పదామ మర్పింప నిమ్ము.
గాఢనీల మనోహర కైశికమున
ప్రసవములు కూర్ప నిమ్ము నీ ప్రణయిజనుని.
పరమ కల్యాణ రమ్య భూషమ్ము దాల్చి
జీవితేశ్వరి, నీవు హృత్సీమ మెలగ,
స్నేహితో మిత్రులం గూడి వివిధగతుల
వాసరము బుచ్చితిని మహోల్లాసమునను.
ఉత్సవము చేయుదును ప్రియా, యుష్మదీయ
జన్మవాసరవేళ నుత్సాహగరిమ.

ఎప్పుడు ఘటియిల్లు జేసెదో యీ సుఖమ్ము
సతత భవదీయ సేవనాసక్త మతికి !

౪౪

ప్రబల భవితవ్యతా ప్రభావమ్మువలన
స్థూలదేహము మిక్కిలి దూర మయ్యె
అనిశము మదీయ సూక్ష్మదేహమ్ము నిన్ను
ననుసరించును ప్రేమతోడ, ఆదరమున.

స్వాంతి నీ కించుకేనియు గలుగ నీక
చామరము వేయుచుండు నిశ్శబ్దముగను.
గమనమున తొట్రుపాటు సంఘటిల నీక
నీ వ్ననుసరించి చరియించు నేను గూడ.

మజ్జనానంతరము నీవు మండనమ్ము
చేసికొనుచుండు వేళ నేను సుస్మేరనయన
జలజముల గాంచుచుండు పార్శ్వమున నిలిచి
విమల భవదీయ కమనీయ విగ్రహంబు.

కావ్యమును చేత బట్టి యేకాంతమందు
శ్రావ్యముగ నీవు మెల్లన చదువుచుండ
సమయమున విందు కర్ణరసాయనముగ.
ప్రణయినీ, నిల్చి నీ వామభాగమందు.

నీవు హృదయేశ్వరీ, గాఢనిద్ర వోవు
కాలమున నేను పర్యంకికా సమీప
సంస్థితుడనై నివారింతు సకలభూత
వార మంగుళి, నీదరి జేరనుండ.

స్వప్నకాలమునందు హర్షమున నీవు
నాథ యనియెడి సంబోధనమ్ము చేయు
గాఢరక్తి ముఖావలోకన మొనర్చి
కాంత, ఆనందగరిమ దీపింతు నిన్ను!

౪౨

మలయపవనాంకురావళుల్ మలయుచుండు
సంజవేళను మా మొగసాల కేను
వచ్చినది నిన్ను దర్శించు వాంఛతోడ,
కూరుచున్నది పెద్దల కోర్కిమీద!
ఇంతలో హృదయేశ్వరీ, శాంతగతిని
వచ్చితివి నీవు ద్వారపార్శ్వమ్ము జేర.
ఆ క్షణమ్మె నికాము నిరంకుశుండు
కామదేవుడు దృక్కులు కలిపినాడు.
అన్యులకు గానరాకుండునట్లు, నాకు
నభిముఖమ్ముగ నున్న వాతాయనమును

దరిసి, చెక్కుల నోరగా చెరచి నన్ను
చూచితివి ప్రియసీ, మహాత్సుకతతోడ.

నన్ను గొనిపొమ్ము మస్మనోనాథ యన్న
విధమునం దోచె నపుడు నీ వీక్షణములు.
మదనదేవుడు నిరుపమ మధ్యవర్తి
నిన్ను నర్ధాంగిగా నాకు నిర్ణయించె.
విదితమేమని తిరోధాన విద్య నాకు
అచటి నీ బంధుజనమున కవిదితముగ
సత్వరమ్ముగ నిశ్శబ్దసరణి నిన్ను
భుజబలంబున నపుడె కొంపోయి యుందు.

గడియల కొలంది నా గవాక్షమ్ము దరిని
నిల్చి ప్రేమార్ద్ర దృక్కుల నీవు లక్ష్మి,
నను విలోకించుచో మహానందవృత్తి
నేమి భాషించి యుంటినో యెరుక లేదు!

౮౬

తీర్థ యాత్రాభిలాషినై దేవి, నేను
పోవనెంచితి ఈ యాంధ్రభూమి విడిచి.
హాయనమ్ములకొలది దేశాటనమ్ము
సలుపగా నాకు సమధికోత్సాహ ముండె.

నిన్ను గాంచిన యామినీమునిమాపమునను
ఎగిరిపోయెను నాయసూయాహంకారతెరలె నపుడు.
నాటినుండియు దేవి, మీ నగవు నాకు
తథ్యము వచింపు—వైకుంఠధామ మనుచు !

౪౭

ఏ శుభముహూర్తమున మన యాత్మనయనములు
విమలరాగముతో మేళవించె నోలతాంగి
అపుడె నాహృదయేశ్వరివై తదాది
ఏలుచున్నావు నీవు నా హృదయసీమ.
హృదయముం జొచ్చి కాంచెదనేని దేవి,
అమల తావక మూర్తి ప్రత్యక్ష మగును.
రమ్య భవదీయ నామాక్షరములు విమల
రోచి రుట్టంకితమ్ములై గోచరించు.
నిర్భరానంద బుద్ధినై నిరుపమంబ
తావకీన స్తవమ్ము పద్యముల గూర్చ
ప్రియతమా, వాఙ్మయమున నీపేరు నిల్చు
శాశ్వతమ్ముగ నా హృదయేశ్వరి వని.

౪౮

అమరు నా యెడ నీకు గాఢానురాగ
మను మహోహర్ష జనక వృత్తాంత కలన
వరలు చున్నాడ నుత్ఫుల్లవదనుడ నయి,
శాంతి నెలకొన్నయది ప్రియా, స్వాంతమందు.

నీవు హృదయేశ్వరీ, నన్ను నెమ్మనమున
నిరుపమ ప్రేమతోడ ధ్యానించుచుందు
ననుపదమ్మని యవగత మగుచునుండు
నాకు నీ ముఖపద్మ విలోకనమున.

కర్మ పరిపక్వమై శుభక్షణమునందు
దైవకృప నుపలబ్ధమౌ తావకీన
పాణి యనియెడి నిశ్చల ప్రత్యయమ్మె
లక్ష్మి, నా కిక జీవితాలంబనమ్ము.

నిర్భరప్రేమ వివశవై నీ వధైర్య
తిమిరముం దోలి సాహసోద్దీప్తితోడ
పూర్ణవిశ్వాసమున మనఃపూర్వకముగ
లీల మదురఃస్థలమ్ముపై వాలువరకు –
కల్పములతీతమై పోవుగాక దేవి,
వేచియుందు వికస్వరలోచనముల

ఏకనియంత్రుని లోక మీక్షించుచున్న
శ్రీమ దవలోకి తేశ్వర స్వామి వోంట!

తృతీయాధ్యాయము

వై తా ళి క ము

౪౯

మేలుకొను మో జీవితేశ్వరి!
జాల మేటికి, చూడు మియ్యెడ
జాల మార్గము క్రింద నిల్చితి పూల చాలులలో.

యోజనమ్ములదూర మేను మ-
హోజవమ్మున దాటి చేరితి
నోజ నిట భవదీయ వదనాంభోజ మీక్షింపన్.

చాలకాలము గడచినది ప్రియు
రాల, కన్నులపండువుగ నీ
వాలుగన్నుల తరళకాంతులు వాలి నామీదన్.

మించు ననురాగమ్ముతో నే
తెంచితిని హృదయేశ్వరీ, నే-
త్రాంచలమ్ముల ప్రణయిజను వీక్షించు మనురక్తిన్.

ఇంతకాలము ప్రణయినీ, నీ
యంతికమునకు నేను రామికి
నెంతగా జింతించుచుంటివొ అంతరంగమునన్!

నిక్కముగ ప్రాణేశ్వరీ, నే
నొక్క నిమిసం బైన నీ స్మృతి
దక్కియుండగ లేనుసుమి యే దిక్కునను దిరుగన్.

ఉల్లసద్భవదీయ రూపం
బుల్లమున నెలకొల్పి దృఢముగ
ఎల్లవేళల దలతు నిన్నుత్ఫుల్ల నేత్రముద్రన్.

ప్రేయసీ, ఉత్సుకమగు వా
తాయనాధ్వమువెంట నను భవ
దాయతాక్షుల గనుము నా కాశ్వాసనము కలుగన్.

కాంత, యీ దూరప్రయాణా
క్రాంతి వోవగ స్నేహపూర్ణా
త్యంత శీతల వీక్షణంబుల సుంత కనుగొననే!

౫౦

అంతరిక్షమునుండి రజనీ
కాంతు డఖిలముఖమ్ముల న్నిజ
కాంతులన్ వెదజల్లు, నా ప్రియకాంత, కనుగొనవే!

ఈ మనోహరవేళ ప్రియతమ,
కౌముదీ ధవళీకృతము లౌ
భూమిజంబుల నొప్పు నుపవనసీమ గన్గొనవే.

అలకజాలాచ్ఛాదితంబై
తిలకరేఖోదంచితంబై
అలఘు సౌభగ వదన మండల విలసనము కనవే!
ప్రేంఖణాంచిత మల్లికా సుమ
సుమాలికోజ్జ్వల మద్గళమ్మున
లోల భవదీయోష్ఠణమ్ముల వ్రాల నీయగదే.
భూరి చిత్రాంచల సముజ్జ్వల
గౌర కౌశేయోన్నృత శేణి
దోసు గాంగేయముల ప్రేయసీ, యిటు తేరి చూడగదే!
అలస యాని భ్రమ చెంది రస
స్ఖలితభంగిమ గాంచి పథమున
సలుపు దోహ్వాదయోన్నత్యగీ, ఈ చెలువముం గనవే!
అనవరత భవదీయ దృష్ట భా -
వనమునం బరివర్తితంబై
తనరు నీ ముఖమట్లు నా యాననము గన్గొనవే.
లలిత నేత్రవిలోకనమ్మున
వలపు కలిగెను నాకె నాపై-
దళితమంజుల నీల నయనోత్పలములం గనవే.
ముదిత హృదయముతోడ నీ కా
ముదిని మధురారామ సంస్థితు
హృదయరాజ్ఞీ, గాఢరాగాస్పదుని గన్గొనవే!

౫౧

గణన సేయకుమీ ప్రధానము -
గా మదాకృతి ప్రాణకాంతా,
ఎంచి నా గాఢానురాగము హృదయ మీయగదే.

ప్రియతమా, గణియింపబోకుము
పెల్లుగా నా మధురవాక్యాలు :
ఎంచి నా గాఢానురాగము హృదయ మీయగదే.

పరిగణింపకు మెంతమాత్రము
ప్రణయినీ, అస్మత్ప్రశస్తిని :
ఎంచి నా గాఢానురాగము హృదయ మీయగదే.

గణన సేయగ వలదు మద్గుణ
గణము మెండుగ జీవితేశ్వరి !
ఎంచి నా గాఢానురాగము హృదయ మీయగదే.

అవ్యయంబును భవ్య మగు ప్రా -
ణాధికా, ప్రణయ ప్రభావము :
ఎంచి నా గాఢానురాగము హృదయ మీయగదే !

గీతి

నిన్ను గొనిపోవంగ నిడె దృఢ
నిశ్చయమ్మున నేగు దెంచితి
వేగముగ ప్రాణప్రియా, యిలు వెడలి రాగదవే.

గాఢ నిద్రాముద్రితంబయి
కదల కున్నది భువన, మీ సుఖ
వేళ నిర్భయవృత్తి గేహము వెడలి రాగదవే.

భీతితో పని లేదు నీ కిక
ప్రియతమా, నీ రక్షణమ్మున
వీర కార్యము లాచరించెద వెడలి రాగదవే.

అంధకార భరమ్ము నించుక
అణచి తారలు మినుకు మిను కని
వెలుగు చున్నవి ప్రాణకాంతా, వెడలి రాగదవే.

సంశయింపకు ప్రియతమా, ని-
శ్శబ్దగమనముతోడ బోదము
విగులపడకలమీదుగా, నిక వెడలి రాగదవే.

భయము లన్నియు బోవు నా భుజ
బంధనమ్మున నొక్క త్రుటిలో
వీరభావం బతిశయించును, వెడలి రాగదవే !

౫౩

వివిధ సారస్వత నదీ నద
విమలజలముల నోలలాడుచు
అనిశ మానందాధిగమమున అలరెదవు లక్ష్మీ!

చిత్రశిల్పకళావనాంతర
సీమలందు విహారలీలల
అనిశ మానందాధిగమమున అలరెదవు లక్ష్మీ!

దివ్యగాన తరంగ ముఖరిత
దేవ ధరణీ విహారణమ్ముల
అనిశ మానందాధిగమమున అలరెదవు లక్ష్మీ!

స్వర్గఖండమునందు మధుర
స్వప్నసంచారములలో నీ
వనిశ మానందాధిగమమున అలరెదవు లక్ష్మీ!

సర్గబంధము విధమునన్ రస
సంభృతంబై తనర జీవన
మనిశ మానందాధిగమమున అలరెదవు లక్ష్మీ!

శుభ స్వప్నము

నాయకుడు

గాఢమధురము నీ స్వయంగ్రాహ మహాహా!
ఒసగు హృదయేశ్వరీ, మరియొక్కసారి!
మంజులంబైన నీ సుధామధుర వదన
బింబ మేది ప్రియా, ముద్దు పెట్టుకొందు.

తెల్ల మొగ్గలు పూలు చిత్రించియున్న
శ్యామలదుకూలమును దాల్చినట్టి నీవు
వరలుచున్నావు నేత్రపర్వముగ నేను
పిలిచి పూచిన మల్లెపందిరి విధాన.

మహితలావణ్యమున సుకుమార మగుచు
కాంచనాభ వెలుంగు నీ గాత్రలతిక
చూడజూడగ నెంతయు సొబగు మీరు
తప్తమైన క్రొలంది కుందనము వోలె.

దేవి, కుంకుమ తిలక దేదీప్యమాన
రమ్య శాంత భవత్ఫాలరంగ మొప్పు
నవ్య భాస్కరారుణ కిరణమ్ము సోక
పొలుపు మీరు అల విడూర భూమివోలె.

స్వచ్ఛ మృగనాభికా ఘనసార చూర్ణ
సురభిళం బయి తాంబూలశోణ మైన
తావకీనాస్య మీయగా దగ దె మరల,
ఆరకున్నది ప్రేమ విహ్వాలుని తృష్ణ !

ఒప్పుచున్నావు జన్మదినోత్సవంపు
వేళ ప్రాణప్రియా, రమ్యవిగ్రహంబు
బూను నస్మన్మనోరథ స్ఫూర్తితోడ :
బంధురం బైన దోర్లతా బంధ మిమ్ము !

నా యి క

మేర మీరుచు నున్న దియ్యెడ
పారవశ్యము హృదయనాథా,
భూరి తావక వాక్సుధారస ధార చెవి సోకన్.

పొంగి పోవుచు నున్న దియ్యెడ
తుంగ భంగము గాగ నా హృ
ద్గంగ మీ యనురాగ వార్నిధి సంగతిని నాథా !

ఉరలె నానందాశ్రువులు, వాక్
స్ఫురణ మణగెను, బాహుయుగళాం
తరమునందు వసింపనిం డిట నిరత మాత్మేశా !

నా య కు డు

త్రిదశవర్ష వయస్సున దేవి, యెపుడు
త్రిదశుల విధాన మిగుల వర్ధిల్లు మీవు
నిత్య యౌవన రూప నిర్నిద్ర బుద్ధి
విభవమున నూతనోత్సాహ విలసనమున.

నూపురంబులు మ్రోయ మనోహరముగ
కటకములు హృద్యరవమున ఘల్లు రనగ
శింజితం బొనరింప కాంచీకలాప
మరిగి హృదయేశ్వరీ, పీఠ మధివసింపు.

నవపరిమళ వివిధసూనములు దెచ్చి
ఆర్ద్రహృదయమ్ముతో మదీయాంగుళులను
గ్రుచ్చిన సుదీర్ఘ రమణీయ కుసుమమాల
లలితకంఠ ప్రదేశ మలంకరింతు.

అధికకోమల మగు నీకరాంబుజాత
మేది, ఘుటికస్థారి యిటు ప్రసారింపగదవె,
ప్రియతమా, నీ యనామికం బెట్టువాడ
ఆయతం బైన రత్నాంగుళీయకంబు.

హర్షమున మత్కరోల్లిఖితాక్షరంబు
ధవళకౌశేయవస్త్రబద్ధంబు హేమ
రస లతాచిత్రితం బగు రమ్యకావ్య
మిదిగో, సంప్రీతిని పరిగ్రహింప గదవె!

నిరుపమ ప్రేమవార్ధి జన్మించినట్టి
రహస్యకృతి రత్నము సమాదరమ్ముతోడ
చేసి నా నంకితము నీకు – స్వీకరించి
హృదయమున దేవి, ధరియింపు మింపు మీర.

నా యి క

పల్లవించును ప్రత్యహము నా
యుల్లమభినవభంగి పీయూ
షోల్లల ద్భవదీయ ఘణుతులు వల్లభా, వినుచోన్.
సదయమును గంభీర మగు మీ
హృదయమందలి యార్ద్రభావం
బాదవగలదే ప్రాణవల్లభ, ముదితలకు నైనన్!
గురువు భర్తయు నైన మీరలు
చరణదాసిని నన్ను నీ విధి
గరిమ నుపలక్షించుట మహాకరుణ సూచించున్.

నా య కు డు

ఘలుక దగునె యిట్లు ప్రాణేశ్వరీ, యిద్ది
కరుణ కాదు సుమ్ము, గౌరవంబు.
కనికరంబు దీనజనముల యెడనె : నా
మతమునందు భార్య మాన్యురాలు.

పెక్కుమాట లేల ప్రియతమా, భవదీయ
పల్లవాభిరామ పాదయుగళ
మస్మదీయ మస్తకాభరణం బయి
చుంబనార్హ మగును జుమ్ము నాకు !

నా యి క

చాలు జాలును భాషణము లీ
లీల లజ్జావనత జేయగ
బోలునే మీ చరణ సేవకురాలి నాత్మేశా !
పొచ్చుప్రేమను నూత్న కావ్యం
బిచ్చితిరి : మీ కేవిధంబున
వచ్చు కావ్యతరంగ మాలిక లచ్చెరువు గొలుపన్ !

నా య కు డు

నిన్ను మొదటిసారి కన్నులారంగ నే
శుభముహూర్తమందు చూచినానొ
ఆ క్షణమ్మునుండి ఆర్ద్రమై హృదయమ్ము
నేటివరకు కవిత నివ్వటిల్లు.

నా యి క

అరుగో లోనికి బిడ్డ లిర్వురు
నరుగుదెంతురు క్షణములో, నా
చరణములకడనుండి లెం డిక త్వరితముగ నాథా !

* *

కుమారుడు

మంచి మంచి పూలు మనతోటలోనివి
వేయి కనులతోడ వెదకి వెదకి
చిదిమి పోసినాను చెల్లి చేతులలోని
పూలసెజ్జ నిండిపోవునట్లు.
గున్నపొగడ జేరి కూర్చుంటి మచ్చట
నున్న చలువరాతి తిన్నెమీద
మాటలాడుకొనుచు మణికర్ణికయు నేను
సమ్మదమున ఉత్సవమ్ము గూర్చి.
వేడ్కతోడ చెల్లి వివిధ పుష్పంబులు
చిత్రచిత్రగతుల జేర్చి మిగుల
అందమైన పుష్పహారంబు గ్రుచ్చి నీ
మెడను వేయుకోర్కె కడలుకొనగ.
అమ్మ, యిపుడు నీకు అర్పించుతలపున
పరిమళంబు గలుగు విరులు గూర్చి
ప్రీతితోడ నేను చేతనైన విధాన
చెండు కట్టినాను, స్వీకరింపు.
నాన్న ఉంచినట్టి నాణెంపు పుష్పహా -
రమ్ముతోడ నొప్పు నమ్మకంఠ
దేశమందు నుంచు దీర్ఘదామమ్మును
చిన్నిచెల్లి, చిగురుచేతు లెత్తి.

నాయిక

తండ్రి, వచ్చి అంకతలమున గూర్చుండి
కౌగిలించుకొన్నను కంఠసీమ !
నన్ను కన్నతల్లి, నా యొడిలోన కూ
ర్చుండి ఈయగదవె ఒక్కముద్దు !
శ్రమము చెందినావు జయదేవ, ఈనాడు
జనని కెంతో సంతసమ్ము గూర్ప.
అమిత కోమలమ్ము లైన నీ హస్తముల్
చాల నెర్రవారె పూలు కోయ.

చిట్టితల్లి అమ్మ పుట్టిన రోజున
పండు గనుచు నీవు దండ గ్రుచ్చ
సన్న దగ్గ్యె, ఎంత నొప్పి తాత్తెనొ కదా
చిగురుటాకు లట్టి చిట్టి వ్రేళ్ళు !
జీవితేశ, యిపుడు చిన్నిబిడ్డల సమా
లింగనమ్ముచేత చెంగలించె
చిత్తమందు మిగుల శీతల భావంబు
అమృత రసవిలేప మైనయట్లు.

కుమారి

మిగుల కోమలంపు మేను గావున మమ్ము
కూరుచుండ బెట్టుకొనగ లేవు.

అన్న యొక్క పెంపు అమ్మ, నీ యొడలోన,
నన్ను బోవ నిమ్ము నాన్నకడకు.

నాయిక

నన్ను కన్నతల్లి, నాకు భారం బటే
చిట్టి నీశరీర ! మొట్టు పైన
మాతృరక్తి కన్న మణికగ్గికను తన
తండ్రిమీాది ప్రేమ దశగుణమ్ము.

కుమారి

ముద్దు లొల్కు మంచిముత్యాలవలె నొప్పు
రమ్య మైన యక్షరాలతోడ
వ్రాయుచుందు నాన్న వచియించుచుండ ఆ-
నందమునను మధుర నవ్యకృతులు.

చాల మధుర మైన సంస్కృత భాషను
నేర్చికొందు మిగుల నియతితోడ.
శాస్త్రములను గూడ సాధించి విద్యాంసు
రాల నగుదు పెద్దయయిన వెనుక.

శ్రద్ధతోడ నేను చాల భాషల నభ్య
సింతు నాన్నగారి యంతికమున.
కవిత నేర్చి గొప్ప కావ్యముల్ నాన్నకు
అమ్మ కన్న కిత్తు నంకితములు.

నా య కు డు

ఓసితల్లి! ఎట్టి యూహాలు నీ కింత
చిన్నతనమునందె యున్న వపుర!
నిన్ను కన్న లక్ష్మి నేర్పనే మనవచ్చు,
నీకు కలిగె జనని నిశితబుద్ధి!

కు మా రి

నిన్ను లక్ష్మి యనుచు నిరతమ్ము ప్రీతితో
పేరు పెట్టి నాన్న పిలుచుచుండ
నాన్న నొక్కసారి నవ్వులాటకునైన
పేరు పెట్టి అమ్మ, పిలువ వేమి ?

నా యి క

ఎట్టి సంశయంబె చిట్టితల్లి! నాన్న
పేరు పెట్టి నేను పిలువరాదు.
నాన్నగారి దివ్య నామాక్షరశ్రేణి
విలిఖితంబు హృదయ ఫలకమందు.

మంచి దొక్కమాట : మణికర్ణికా, నీవు
సర్వకాలములను జనకు మ్రోల
ఓలలాడుచుందు వొక్క విద్యలలోన
పెండ్లియూహ విడిచిపెట్టి కూడ !

నాయకుడు

కాదు కాదు : బిడ్డ గడియుంచిన విద్యల
యందు పటిమ, శోభశౌర్యములను
వరుని యోగ్యుడైనవానిని చేపట్టి
పెండ్లియాడె తనను ప్రియుని వెంట.

నాయిక

అవుర పిల్ల మందహాసమ్ము చేసెను,
మగనిమాట అంత మధుర మొక్కొ.!

నాయకుడు

ఎల్లకాల మతివ యిటు తల్లిదండ్రుల
సవిధమందు నుండజాలు చెపుమ !

నాయిక

చాలుజాలు నెంతు చాతుర్య మాత్మేశ !
పుట్టినిల్లు విడిచి పెట్టలేక
బహుదినమ్ము లెన్ని బాధలు పడితినో
ఎట్లు మీరు విస్మరించినారు !

నాయకుడు

మరవలేదు నేను మానినీ, నీ మనో
రంగమందు నాటి సంగరంబు.
ప్రబల మగుటవలన ప్రవిమల ప్రేమమ్మె
శ్లాఘ్యగతిని తుదకు జయము గాంచె.

కుమారుడు

అరుగ నిన్ను చెల్లి నత్తవారింటికి
నిన్ను నేను విడువ నెన్నడమ్మ!
శ్రద్ధతోడ నీకు సంరక్షణము చేతు
ఆచరింతు పూజ లాదరమున.

చిత్రకళల నభ్యసించి చిత్రించెద
తనివి దీర బహువిధాల నేను
అమ్మ, మిగుల రమ్య మైన నీ యాకృతి
సర్వలోక నేత్రపర్వముగను.

సార్థకమ్ముగాగ జయదేవ నామమ్ము
పాడుచుందు నమ్మ, పద్యములను,
ప్రీతి కల్గ నీకు గీతగోవిందాది
కృతుల, వివిధ మధుర కీర్తనలను.

అమ్మ, నీకు హృద్యమైన హిందూస్థాన
భాషలోనె మెప్పు పలుకుచుందు.
విశ్రమింప నీవు వివిధ కావ్యగ్రంథ
ములను జదివి నీకు ముదము గూర్తు.

నాయిక

నాకు లోప మేమి నా తండ్రి జయదేవ,
ఉండ నీకు నిట్టి యూహ లిపుడె!

ఆదరించు భర్త, అనుగు బిడ్డలు కూడ
కలుగ నింక నేమి కావలయును!
చక్కనయ్య, నాదు సంసార వల్లికి
మొదటి ఫలము, యేది ముద్దు పెట్టు!
నీవు జనన మొంద నిశ్చయముగ నోయి
తండ్రి, జీవనమ్ము ధన్య మయ్యె!

నాయకుడు

సరభసంబ వచ్చి జయదేవ, నా తండ్రి,
కౌగిలించుకొమ్ము గాఢముగను
చిన్ని నీ శరీర శీతలస్పర్శ నా
యంతరంగ మధిక శాంతి నొంద!
భగ్న మయ్యె మున్ను బహుమనోరథములు
విముఖ విధివిధాన విలసనమున.
జనకు మీరి భాగ్యశాలివై తలపెట్టు
కార్యములను జయము గాంచు మోయి!

కుమారుడు

అమ్మ, తోటలోని కాడుకో బోదును
చెల్లితోడ ఇంక సెలవు నాకు!

కుమారి

అన్న వెంట ఇంక నారామమున కేగ
నా కనుజ్ఞ యిండు నాన్నగారు!

నాయకుడు

కన్ను బొమలు కంఠ కర్ణముల్ నా పోల్కి
తక్కినట్టి రూపు తల్లిపోల్కి.
లక్ష్మి, కంటి వధిక లావణ్యమూర్తిని :
తల్లిచాలు సుతుడు ధన్యుడగును.
ఎంత మధుర మహాహో, హృదయేశ్వరీ, నాకు
నీ వొసంగినట్టి నిబిడ బాహు
బంధనమ్ము! రమ్ము ప్రమదమ్ముతోడ న-
లంకరింపు మింక నంకతలము!

నాయిక

కౌగిలింతలోన గ్రైవేయకంబును
భూరి కఠిన ప్రేమ భూషణములు
గ్రుచ్చుకొన్న వేమొ కోమల మైన మీ
గాత్రమునకు ప్రాణకాంత, యిపుడు!

నాయకుడు

నీవు మామకీన నిబిడ సంశ్లేషమ్ము
నందు నిమిడి యుండునపుడు లక్ష్మి,
కేవలమ్ము సౌఖ్య దేవతయే విగ్ర
హమ్ము దాల్చి యొప్పునట్టు లుండు.

నీలమణుల బోలు నీ నయనమ్ముల వీ-
క్షించ నిన్ను లక్ష్మి, చిరము నన్ను -
విస్మరించి లోకవృత్తాంతంబు నీవల
స్వర్గసుఖము గాంచ జాలియుందు.

మధుర గళముతోడ మనస్సు రంజిల
బొనరుసంగ పాడుచుండ నీవు
విహరణంబు చేయు విమానమై గంధర్వ
భూమి మునుమకీన బుద్ధి లక్ష్మి !

వివిధ భావలంగను విలసిల్లు కావ్యముల్
విశదఫణితి నీవు వినుచు చుండు
సమయమందు లక్ష్మి, సంఫుల్ల మగు మదీ
యాంతరంగసీమ హర్షగరిమ.

గాఢపాక జటిల కావ్య పాఠనవేళ
ప్రతిభతోడ కఠినభాగములను
అన్వయింప నీవు హర్ష విహ్వలత ని-
న్నెన్నిసార్లు కౌగిలించినానొ !

వ్రాయుచుండ నీవు, వచియించు పుస్తక
భాగములను హస్త పల్లవంబు
ఎన్నిసార్లు నేను హృదయేశ్వరీ, ముద్దు
పెట్టుకొంటి మనసు పట్టలేక !

లక్ష్మి, తావకీన లలితాంకపాళిని
కూర్చి శిరము పెట్టుకొని పరుండి
నీ ముఖాంబుజంబు నిర్నిమేషమ్ముగా
జూచుచుంట యెంత సుఖము నాకు!

సాంద్రరక్తి నీవు సహధర్మచారిణి
వై మహాసుఖాబ్ధియందు నన్ను
అనిశ మిట్టు లోలలాడింపనున్నచో
ఎట్టి గతులు నాకు పట్టియుండు!

నాయిక

ఎట్టి వింత మాట హృదయేశ! మిమ్ము జే
పట్టుకతన నైతి భాగ్యవతిని!
పూర్వజన్మరచిత పుణ్యవశమ్మున
నను పరిగ్రహించినారు నాథ!

మిమ్ము గాంచినంత మీ పదాక్రాంత లా
యువతు లెందరున్న నుజ్జగించి
జీవితేశ, నన్ను స్వీకరించుట తలం
పంగ నాయదృష్టఫలము కాదె!

అప్రయత్నసరణి నాత్మేశ, తావక
ముఖవిలోక నోరు సుఖము నాకు

సంఘటిలక మున్న సాంద్రనీహారంబె
ఆవరించియుండె నన్నికడల.
మిహిక విరిసిపోయె మీరయాన నాదిత్యు
రోచి యొక్కనాడు తోచినంత.
తెలివి నొందె నూత్నదీప్తితో నుగ్ర
యాంతరంగసీమ యపుడు నాథ!
స్మేర మయ్యె హృదయ నీరేజ మూత్మేశ,
నాటినుండి నాకు నవవికాస
మహరహమ్ము వృద్ధి నందంగ జొచ్చెను,
జీవనమున సౌఖ్య చిహ్న మమర!
అణగి యుండనీక యారామసీమ నీ
చిన్ని సుమము నిట్లు జీవితేశ,
అమితకృపను మీర లవతంసముగ దాల్ప
కలిగె దీని కధికగౌరవంబు!

నా య కు డు

ప్రాణకాంత, నీకు పరమప్రియం బైన
గున్నపొగడక్రింది తిన్నెమీద
అనుగు బిడ్డ లుభయు లానీనులై యాట
లాడుచున్నవార, లదిగొ చూడు!

పం చ మో చ్ఛ్వా స ము

లోకయాత్ర

౧

నాయకుడు

లోకవికసన మాత్మ విభా
లోకమున ఘటియించు నాథా
వల్లభా, కైకొమ్ము భక్తుని వందనం బిదిగో!
తెల్లవారుచు ప్రొద్దు గ్రుంకుచు
దినము లెన్నో గడచి పోయెను
గాని నీకీ భక్తజనుపై కరుణ రాదాయె!

క్లేశరేఖా వ్యపగతములై
కేవలము సుఖ మొందగా దగు
వాసరమ్ములు గడచుచున్నవి వ్యర్థముగ నాథా!
యౌవనోత్తాలోర్మ్ము లల్లన
అంత కంతకు నణగుచున్నవి
మంథరమ్ముగ దరియుచున్నది మరణ యామవతి.

తొలగిపోయె మనోరథమ్ములు
దూరముగ, నిక నొక్క కోర్కెయె
వేచుచున్నది మానసమ్మును విడువ కనిశమ్మున్.

వందనము గైకొనుము రాధా
వల్లభా, లోకైకనాథా !
దీను గారుణ్యార్ద్ర శీతల దృష్టి గన్గొనవె !

*   *

సఖుడ, నిన్ను జూడ చాల సంతసమ్ము
కలిగెనోయి ! రత్నకంబళమ్ము
పైన గూరుచుండు - ప్రత్యూష వేళను
మిత్రదర్శనంబు మిగుల శుభము.

ఆప్తుడు

ఏమి తలచుచుంటి వీ ప్రభాతమ్మున ?
నీ ముఖమ్ము వెల్గు నిర్మలాభ
తేజరిలు నపూర్వ దివ్య రోచిస్సున
నీ విశాల శాంత నేత్రయుగళి.

నాయకుడు

చూడు మోయి సఖుడ, సుందర విహగముల్
శాద్వలమ్ము మీద సంచరించు.
వకుళ శాఖమీద వాలి శిఖావళం
బదిగో, కూయుచున్న దాలకింపు.
ముద్దు లొలుకు నవిగో మురిపెంపు దానిమ్మ
పూలు విద్రుమమ్ము పోలుపుతోడ,

పవనచాలనమున పన్నీరుపూవులు
రాలుచున్న వవిగో, నేలమీద.
వెలగసంస్థ్రగుములు వెలుగు నవోదిత
భానురశ్మి స్వర్ణఫలము లట్లు.
ఒప్పుచున్న దభినవోజ్జ్వలాకృతితోడ
జగతి యీ ప్రభాత సమయమందు.
ఎంత మోద మొదవు నిపుడు ప్రాణప్రియ
మైన లక్ష్మియే మదంతికమున
మెలగునేని ఆప్తమిత్రంబ, యెన్నడు
వచ్చునోయి, అట్టి వాసరమ్ము!

ఆప్తుడు

అనుగుసఖుడ, ఆమె యనురాగవతి యని
ఒక్కరీతి బలుకుచుందు వెపుడు.
విషవజాల నంత విభ్రాంతి యొదవె నీ
కాదినుండి యని మదాశయంబు.

నాయకుడు

అవగతంబె నాకు నాయమ హృదయంబు,
వెర్రివాడ, ఆమె వినయశీల!

ఆప్తుడు

అంతప్రేమ కలది యైనచో నేటికి
నిన్ను జేరరాదు నేటివరకు?

కఠిన మగుగదోయి, కావ్యప్రపంచంబు
లోనివాని కెపుడు లోకయాత్ర !

*　　*

నాయకుడు

ప్రవిమలానురాగ పటిమ లెక్కింపక
కష్టములను, జయము గాంచు తొందను.

౨

వృద్ధురాలు

ఏమి యిట్టు లుంటి వీనాడు నాయనా ?
వదన మేల యింత వన్నె తరిగె ?
ముఖము గాంచినంత మూర్తిభవించిన
దుఃఖమో యనంగ దోచె దోయి !

జలకమాడి కేశ సంస్కార మొనరించి
తిలకరేఖ నుదుట దిద్ది తీర్చి
ధౌత వస్త్రములను ధరియించి, మెడలోన
మల్లికా ప్రసూన మాల దాల్చి -

సందెవేళ నెటకొ చనువాడ వంతలో
పండు కొంటి వేల పాన్పుమీద ?
నీ నిగూఢ భూరి నిరుపమ వ్యథను నీ
విమలవేష మెంతొ వృద్ధి చేసె.

పిల్ల నిత్తు రన్న పెడచెవి పెట్టెద,
వేమి కారణంబొ యెరుక పడదు.
చెప్పు వారు లేక చెడిపోవు చున్నావు!
శీఘ్రముగను పెండ్లి చేసికొమ్ము.
ఒల్ల వైతి వెట్టియుద్యోగ మేనియు,
భూమి యెడల శ్రద్ధ పూన వెపుడు,
చదువుకొనియు ద్రవ్య సంపాదనము లేదు –
ఇట్టు లున్న నీకు నేమి సుఖము!

నాయకుడు

చిన్ననాటినుండి చేసినకృషి యెల్ల
పూర్ణ మా సుఖాను భూతి కొరకు
చదువుకొన్న దెల్ల జ్ఞానోపలబ్ధికి
కాంచనమ్ము మీద కాంక్ష లేదు.
వ్యర్థజనుడ నేను వ్యావహారిక దృష్టి,
కావ్యలోకమందె కాపురమ్ము.
నడపువాడు లోకనాయకు డున్నాడు,
లోకయాత్రయందు లోటు లేదు.
ఇన్ని యేండ్లు వచ్చె, నింక నేమి వివాహ!
మమరు నాకు విద్యలందె శాంతి.
దేహమును పవిత్ర దేవాలయమ్ముగా
ఎంచి నే నలంకరించుకొందు.

వృద్ధురాలు

అంతయు న్నెఱుఁగ ననుకొంటివా యేమి!
ముసలిదాన నయ్యు మూసపోను.
కన్నె యెవతొ బాలకాలముక్రింద నీ
యార్ద్రమైన హృదయము నర్పించె.
ఒక్కనాడు మిగుల నుల్లాసముతో దిరుగ
పాడుచుందు వేవొ పద్యములను.
మోము ముడిచి మౌనముద్రతో నొకనాడు
కూరుచుందు వింట గుమ్మమొద్ద.
మరల నొక్కనాడు మందస్మితమ్ముతో
ఏవొ చేయుచుందు వింటిలోన.
శూన్యదృష్టితోడ జూచెద వొకనాడు
కరయుగంబు జేర్చి గండపాళి.
ఒక్కనాడు తాల్తు వుంగరమ్ములు వ్రేళ్ళ,
కనకహారములను కంఠసీమ,
పరిమళింతు వోయి, పటవాసములతోడ
సాంద్ర సురభిగంధ చర్చతోడ.
పెద్దవారితోడ ప్రేమ వృత్తాంతంబు
చెప్ప నిచ్చపడరు చిన్నవారు.
ఎట్టులైన నొక్కయింటివాడవు కమ్ము,
అంతకంటె మాకు హర్ష మేది!

నాయకుడు

తలుపు మూసి పొమ్ము ధ్వని చేయకుండగ,
దీపశిఖను జూచి నోపి నేను.
పండుకొనుటె మేలు పర్యంకతలమున,
అంధకార మొసగు నధికశాంతి.

*　　　*

కానరాకయుంప గాఢాంధకారాన
సకలలోక వస్తు సముదయమ్ము.
దేవి, నీ యఖండ దేదీప్య మూర్తి నా
యక్షియుగళి యెదుట నపుడు తోచు!

3

నాయకుడు

చూచినారు కాదె జోషీ మహాశయా,
శాంతదృష్టి రెండు చక్రములను ?
జాతకుని కళత్ర సంతాన భావముల్
తెలుప వలయు నేట తెల్లముగను.

మూడు కాలములను ముకురంబువలె జూపు
జ్యోతిషమ్ము నెడల ప్రీతి మెందు.
మిగుల గౌరవమ్ము మీ మహారాష్ట్రు ల-
నంత పారదృశ్వు లనుచు నాకు.

తథ్య విషయ మైన ప్రశ్న ల ప్రియ
మా డ నోడుచుందు రార్య, మీరు
మన్మఖ ప్రియంపు మాటలు పలుకక
సత్యమే వచింప సంతసింతు.

జో షి

ఈష దప్రియంబె భాషింపగా నగె :
శాస్త్ర దృష్టి బట్టి జాతకునకు
చాల యేండ్లవరకు సంసార సౌఖ్యంబు
కలుగు చిన్నె లేవి కానరావు.
పరిణయమ్ము జరుగు బహుళ ప్రయాసపై,
అంతవరకు మతికి శాంతి లేదు.
సౌఖ్య మొదవు, నవల సంతానము లభించు,
లోకయాత్రయందు లోటు లేదు.

నా య కు డు

ఉన్న దితని కొక్క యువతిపై మానసం,
బామె యితని గృహిణి యగునొ కాదొ
సూక్ష్మదృష్టితోడ జోషీ మహాశయా,
ప్రశ్న చూచి ఫలము పలుకవలయు.

జో షి

అరసి చూడ నితని కా కన్యకు వివాహ
ఘటన ముందురీతి కాన రాదు.

కలవు ప్రబల విఘ్నకారణమ్ము, లితండు
అన్యయువతిఁ బెండ్లియాడ డెపుడు.

నాయకుడు

యువతిమీఁద నితని కుండదా యనురక్తి ?
మరలు నొక్కొ ఆమెమానసంబె ?

జోషి

ఆమె కితనిమీఁద ననురాగ మున్నను,
ఇతని కామెమీఁద నిచ్ఛ యున్న,
పరిణయోత్సవమ్ము ప్రాప్తి మాత్రము లేదు.—
ఆర్య, పోయివత్తు నాజ్ఞ యిండు.

* *

హితుడు

ఇచట గూరుచుంటి వేకాకిగా సఖా,
భ్రాంతుపడినవాని మాడ్కి—, నన్ను
తేరిచూడ వేమి ? దీనాననమ్ముతో
నేలవంక జూచె దేల నోయి !

పవి యేవి, కన్ను లెఱ్ఱవారె గదోయి !
పడ్చుచుంటివొక్కొ ? యేమి బాధ ?
తాకి చూడనిమ్ము, తాపజ్వరమ్ముచే
ఒడలు వేగిపోవుచున్న దయ్యొ !

నాయకుడు

అనుగు సఖుడ, యిపుడె ఆకస్మికవిరక్తి
జీవితమ్ము మీద నావరించె.

హితుడు

జామువ్రిందె నీవు చక్కఁగా నుంటివే,
ఏమి సంఘటిల్లె నింతలోన?

నాయకుడు

క్రొత్తగణకుఁ డిటకు కొంతసేపటిక్రింద
వరుగుదేర ప్రశ్న లడిగినాను.

హితుడు

తెలిసె తెలిసె నోయి, దీని రహస్యంబు—
ఆత డేదో అప్రియమ్ము పలికె.

నాయకుడు

లక్ష్మి భార్యరీతి లభ్య కాదన్నాడు:
ఇంక బ్రతుకువలన నేమి ఫలము!

హితుడు

చాలు, నింకనైన సఖుడ, జ్యోతిష్కుల
యెడల వెర్రిభక్తి విడువ వేమి?
కొంత మూనకున్న జ్వరము హెచ్చును సుమీ,
పండుకొనుము కదలకుండ సఖుడ!
శీఘ్రముగనె నిన్ను జేరులే ప్రియురాలు:
విడువు మీ యధీరవృత్తి నింక.

నాయకుడు

అక్కట కటకటా, లేశమాత్రము
హర్షరేఖా విరహితము లౌ
దుర్దినమ్ములి కెన్నినాళ్ళకు తొలగి పోగలవో!
సంతతాధిక వివిధ బాధా
సాంద్ర మిహికాచ్ఛన్న మామక
హృదయ సద్మమునందు దోచదె ఏదికూడ ప్రభూ!

భగ్నమై విఫలమ్ము లౌటను
ప్రతిపదమ్ము మనోరథమ్ములు
భూరితరముగ బుద్ధి కుంఠీ భూత మయ్యె గదా!
ఏ విధమ్ముగ గడచుచున్నవొ
యీ భయంకర దుర్దినమ్ములు
అరసిచూచిన యపుడు నాకే అచ్చెరువు గొలుపున్.

ఆశ లెల్ల నిరాశలై యడు
గంటి పోవునొ జీవసారము!
ఉన్నతిం గను టెన్న డేనియు ఉన్నదో లేదో!
ఆవరించిన నిబిడతమ సీ –
హారమండల మధ్యవర్తిని
వీని నెన్నడు తెరపిలో బడవేసెదో దేవా!

దే వా ల య ము

స ఖు డు

ఎంతకాలము గడచె నీకడ
నింత యుల్లాసమ్ము కనుగొని!
నేత్రపర్వం బయ్యె గద నీ నేటిరూపమునన్.
ముద్దు లొల్కుచు నున్నయది నీ
ముఖసరోజాతమ్ము సఖుడా,
దీర్ఘ కుంకుమ తిలక రేఖా దీప్తిమంతంబై.
తనరుచున్న దపూర్వ శోభను
తావక గ్రీవమ్ము లోల
న్మంజు తపనీ యోరు హారామలిన కాంతులతో.
ఒప్పుచున్నా వద్భుతమ్ముగ
నుజ్జ్వలాకృతితోడ, నేదో
సంఘటిల్లెను వింత తెలుపుము సఖుడ, విపులముగన్.

నా య కు డు

తిరిగి వచ్చితి నిపుడె లక్ష్మీ
దేవి దర్శన హర్ష పులకిత
మానసుడనై అనుగు సఖుడా, మందిరమ్మునకున్.

ఇప్పటికి నా లోచనమ్ముల
యెదుట మెలగుచు నున్న దోహా
ప్రేయసీ వదనాంబుజాత స్మిత రూపంబే!
అహహా, నా కర్ణ ద్వయమ్మున
అవిరతమ్ముగ మ్రోగుచున్నది
కూర్మి లక్ష్మీదేవి మంజుల కోకిల స్వరమే.
అనుపదమ్ము తరంగిత మ్మగు
సంగకమ్ములయందు లక్ష్మీ
స్వచ్ఛ కౌశేయాంచల మరుత్ స్పర్శ సౌఖ్యంబే.
అంత తాపము తొలగి పోయిన
దన్ని గడియల కొలది కాలము
నేను నా ప్రియురాలి శుభ సాన్నిధ్యలాభముచే.
కదలి పోయితి నోయి, తొలి యే-
కాదశీతిథి యగుట నుదయమె
సలుపగా లక్ష్మీనృసింహస్వామి దర్శనమున్.
కలిసి వైష్ణవ మిత్రమండలి
గాఢభక్తిని సేవ చేసితి
త్రిజగదారాధ్యుండు లక్ష్మీదేవి రమణునకున్.
జనని లక్ష్మీదేవి వదనా
బ్జంబు నవలోకింప మదిలో
పొడమె నా ప్రియురాలు లక్ష్మీ ఫుల్లముఖకాంతుల్-

నేత్రయుగళమునందు గిర్రన
నీరు తిరుగగ కేలు మోడ్చితి
నపుడు యావల్లోకము నతను నప్రయత్నముగన్.
కామితార్థ ప్రదవు తల్లి,
కన్య లక్ష్మీదేవి ని న్నిక
యార్తజనునకు నంచు వేడితి నంతరంగమునన్.
బాష్పవారిని దుడిచి దక్షిణ
పార్శ్వమును వీక్షించు నప్పటి
కేమి యాశ్చర్యమ్ము! లక్ష్మియె యెదుట గానబడెన్.
స్వజన పరివృతయై నృసింహ
స్వామి సందర్శనము సేయగ
నరుగుదెంచిన దోయి, ప్రేయసి ఆలయంబునకు.
చెంగటం గల మంటపమ్మును
జేరి యామె నిషణ్ణ యయ్యెను
పార్శ్వవర్తినులైన యిరువురు ప్రజ్జ గూర్చుండన్.
అపుడు నిలిచితి నోయి, నా ప్రియు
రాలి శాంత మనోజ్ఞరూపము
తనివి దీరగ జూచుతలపున స్తంభసవిధమునన్.
అహాహా వికసన మొందె నోయీ,
అపుడు నా కనుదోయి లక్ష్మీ
తిలకపాటల ఫాల మండల దీప్తి జాలమునన్.

నాట్య మాడిన దోయి, మామక
నయన యుగళం బవుడు లక్ష్మీ
కర్ణపూరోద్దీప్త మంజుల గండ భాగము
చిగురు నేత్రద్వయి విహారము
చేయ సాగిన దోయి, లక్ష్మీ
కలిత కాంచనహార విలసత్కంఠ దేశమునన్.

గాఢ రాగోద్రిక్త మతినై
కన్నుగవతో ముద్దులాడితి
కటక కంకణ రుచిర లక్ష్మీ కర సరోజములన్.

ఏమి చెప్పుదు సఖుడ, నా
హృదయేశ్వరీ మృదు పాదయుగళికి
ఏటికి వచ్చునో రాహా యించుక స్థల జలేజములే.

హాస్యమునబై మామ కాంతి
ద్వయము బంగరుబొమ్మ తొడిగిన
పట్టుపైకను విడువ దాయెను ప్రాణ మిత్రంబా! -

కలిసి పోయిన పవలు నాలుగు
కన్నులద్భుత రాగలహరిని :
ఆమె చూపులు వాలిపోయిన వప్రయత్నముగన్.

మరల నల్లన కాంచె మన్ముఖ
మండలమ్మును చకిత దృక్కుల
పైట సవరించుచును ప్రేయసి పరనిమేషమునన్.

తెలుప నేర గదోయి, లక్ష్మీ
దేవి లోచనరోచి పలుకుల !
కేవల మ్మా నేత్రయుగళికి క్రీతదాసుండన్.
సారె సారెకు నన్ను జూడగ
సాగె లక్ష్మీదేవి ప్రీతిని
స్వజన మేమి గ్రహింపకుండగ సరళనేత్రములన్.
చూచుచుండగ నేను ప్రియసి
సోయగంబును నిర్భరమ్ముగ
పట్టువడితి తదీయ జననీ ప్రౌఢ దృక్కులకున్.
భంగ మొదవిన దోయి, అస్మత్
ప్రమదమున కా మంటపమ్మును
వీడి వా రాలయములోనికి వెడలి పోవునెడన్.
అవల మాంద్యము తొలగి పో ద్వా
రాంతరమ్మున మందగమనము
తోడ నేగితి నోయి, లోనికి తొట్రుపా టొదవన్.
కర్ణగోచర మైన కతమున
ఘంటికారావమ్ము లక్ష్మీ
దేవి కరములు మోడ్చి నాదెస తిరిగి చూచినది.
దిట్టతనము వహించి ప్రేయసి
దిక్కు చూచుచు నుంటి నోయీ,
పరిగణింపక లేశ మాయమ పార్శ్వవర్తినులన్.

ఆమె శిరమున విష్ణుపాదము
లర్చనం డిడువేళ లక్ష్మి
దేవి కరములు మోడ్చి నావెస తిరిగి చూచినది.
ఆ ముహూర్తమునందు నుద్వా
హమ్ము మాకు రహస్యలీలను
జరిగినట్లే నిశ్చయించితి స్వామి సన్నిధిలో.
హర్ష విహ్వల మామకీనా
స్యమ్ము నవలోకించుచుండిరి
ఆమె యనుజన్మయును మాతయు అద్భుతేక్షణాలై.
మరల నా హృదయేశ్వరీ ముఖ
మండలమ్మును గాంచు చయ్యెడ
అలసగమనముతోడ వెలుపలి కరిగినాను సఖా!
కదలిపోవు జనప్రవాహము
గాంచు చల్లన ధ్వజస్తంభము
నికటభూమిని నిలిచియుంటిని నిండు హృదయముతో.
శ్రవణ గోచరమయ్యె కర్ణ
జ్వరము వోవగ నింతలోపల
కూర్మి లక్ష్మీదేవి మంజుల కోకిల స్వరమే.
అంతలో వారెల్ల నచటికి
నలసగతి నరుదెంచి సఖుడా,
తలలు వాలిచి పోవసాగిరి స్తంభ సవిధమునన్.

వెనుక నడచుచునున్న ప్రేయసి
వినమితాస్యముతోడ నాపై
బరపె నోయి, మనోజ్ఞదీర్ఘాపాంగ వీక్షణములన్.

ఆ ముహూర్తమునందు నట్లో
అనిల వశమును జేసి పయ్యెద
తొలగిపోవగ నామె కెంపున త్రపాపాటొందెనన్.

పాణికమలముతోడ ప్రేయసి
పైట సవరించెడి నిమేషము
లోన చేలాంచలము పవనోల్లోల మయ్యె సఖా!

కొంగుగాడుపు తగిలి నంతనె
కోరకితమై పోయె గాత్రము
తన్మయత్వం బొదవె హర్షోత్కర్ష రభసమునన్.

ఇది పవిత్రం బైనవాసర!
మీ మహోత్సవదినము జన్మము
మధ్యమున నాకేవిధమ్మున మరపు వచ్చు సఖా!

సఖుడు

భాగ్యవంతుడ వోయి! ఆ యమ
ప్రౌఢహృదయాంతర్గతం బయి
నెగడుచున్నది రక్తి నీయెడ నిరుపమానముగా.

కాని మీ యీనాటి కార్య
క్రమముచేత సమాగమమ్మున
కంతరాయం బొదవు నేమో అరసి చూడదగున్.

నా య కు డు

అంతరాయం బొదవనీ, విమ
లానురాగము విజయ మొందదె
భక్తవత్సలు డైన రాధా ప్రాణనాథు కృపన్ !

సందేశము

అవగతం బయ్యె నారహస్యమ్ము నీకు
చెల్లెలా, యెన్నినాళ్లో దాచిన యదంత
మిట్టె నానోట నేడు పల్కించినావు :
అవుర నీ బుద్ధి విభవ మే మనగవచ్చు!

నాకు తోబుట్టు వట్టిదానవు, గభీర
హృదయ వుపకారపారీణ వీవటంచు
సిగ్గు విడనాడి నేడు వచించినాను
మదనురాగ విధానపు మర్మ మెల్ల.

సంశయము లేని గాటంపు జనవుతోడ
అడుగుచున్నాను వరము ని న్నాప్తురాల,
ఆమె యంతికమునకు నీవరిగి నేడె
నిపుణముగ ప్రేమ దౌత్యంబు నెరపవలయు.

సేతు పార్శ్వమునందు విస్తీర్ణ కాయ
మాన రమ్య శాఖావళీ మహిత మగుచు
ఉన్నతం బైన వటవృక్ష మొకటి కలదు :
ప్రాఙ్ముఖమ్ముగ జూడు మప్పట్టునుండి.

వివిధ భూమీజ మండలావృత మనోజ్ఞ
సౌధ శిఖరమ్ము లోచన సరణి దోచు

శ్యామలోజ్జ్వల పర్ణ సంఛన్న మైన
వికసిత సితాంబుజాతంబు వికసనమున.

కొంతదూరము పోవుచో గోచరించు
వామభాగమునందు నావరణరూప
వితత భిత్తిక యిష్టికా విరచితంబు
శోణకౌశేయ మేఖలా సుషమతోడ.

అవల దక్షిణాముఖముగా నక్షియుగ్మ
రోచనమ్మగు చంద్రకరూపమునను
నీల పాషాణఫలక వినిర్మితోరు
పట్టభంగ పరంపరా ప్రభలు నీకు.

ఆతతంబైన తోరణ మధిగమించి
అజిర భాగమువెంట నీ వగుగునపుడు
సంభ్రమమ్మున పుష్పవర్షమ్ము గురియు
పవన కంపిత పున్నాగ పాదపంబు.

సవ్యముగ కొన్నియడుగులు చన్న వెనుక
తావ కాగమ నోదితాదరముతోడ
చామరము వేయు సహకారభూమిజంబు
సాంధ్య పవమాన సంచల చ్ఛాఖికలను.

ఉన్నతంబైన మొగసాల యొప్పు నచట
నేత్ర దారు పటాసన వితతితోడ

లంబమాన ప్రదీప గోళములతోడ
ఆవృతి స్తంభ చిత్ర పటాళితోడ.

పురుషులెల్ల వాహ్యాళికి బోయి యుండ,
రెదురు పడిరేని పనికత్తె లవ్వారేని
ఓసరిల్లుదు రాదర యుక్తితోడ,
శాంతగతి నంగణమువెంట జనగవచ్చు.

అవల ప్రాచీముఖమ్ముగా నరుగుమమ్మ!
ప్రణయినీ కరకోమల స్పర్శచేత
పులకితం బయి అహరహ పుష్టి గాంచు
వకుల భూమీరుహము గానవచ్చు నీకు.

అపుడు స్వాగత మను మదీయానురాగ
భాజనం బైన వకుళ భూమీజశాఖ
లలితముగ గుల్కు మత్తకలాపి కాంత
శ్రవణ సుభగమ్ముగా వల్గు షడ్జమునను.

కడచి యంగణ రమ్యభాగమ్ము కొనను
చెల్లెలా, జామిచెట్టు గాంచెదవు నుమ్ము.
తరువుపై నున్న శుకము నీ దర్శనమున
రక్తకంఠమ్ముతో త్రివారమ్ము పలుకు.

పార్శ్వమందు నారోహణపంక్తి యమరు
భామినీ భ్రూమనోజ్ఞ రూపమ్ముతోడ,

స్నిగ్ధ చంద్రాశ్మఫలక వినిర్మితంబు
సప్త పరిమిత సోపాన సంయుతంబు.

అచటి రమణీయ కక్ష్యయం దామె యుండు,
సంశయము లేదు: నీ వేగు సమయమునకు
కోయుచుండును ప్రియురాలు కుసుమములను
చాపి నిజహస్తముల్ గవాక్షమ్మునుండి.

అట్లు కాదేని మృదుల పటాసనమున
వాలి యుండి మదీయ కావ్యమ్ము కేల
బట్టుకొని యామె యుద్రిక్తభావ యగుచు
చదువుచుండును కాకలీ స్వరముతోడ.

కానిచో నామె సోరణగండ్ల దరిని
ధవళి మోజ్జ్వల పర్యంక తలముమీద
పండుకొని యుండి నా చిత్రపటమువంక
జూచుచుండును నిష్పందలోచనముల.

ఆమె యొకవేళ రమ్య వేత్రాసనమున
గూరుచుండి సూచికలతో కూర్మిమీర
నాగ రాక్షరములను మన్నామధేయ
మల్లుచుండును కౌశేయ కాంచలమున.

ఇట్లు కాకున్న వీణ వాయించుచుండు,
కంకణారవమ్ము గీతిలో గలిసిపోవ

కర్బుర మనోజ్ఞ పసను రత్నకంబళమున
స్నిగ్ధ హృదయాంబుజాత ఆసీన యగుచు.
కరతలాబ్జ సమర్పిత గండభాగ
అర్ధ మీలిత నయనయు నై యనేక
విధముల నన్నుగూర్చి భావించుచుండ
జాలు జాల నిమగ్నమై స్వర్గసౌఖ్యము.
మందయానముతోడ దన్మందిరంబు
జేరి సోపాన పాళికా శ్రేణి వెంట
నరుగు లోనికి — నిను గాంచినంత నామె
పలుకరించు పురాతన పరిచయమున.
జీవితేశ్వరి నిను సుఖాసీన జేసి
ఆదరముతోడ భాషించు నవసరమున
నా యుదంతంబు మిగుల విన్నాణముగను
ప్రియ మధుర రీతిలో దలపెట్టు మమ్మ!
ప్రీతితోడ దరత్రప పెనగొనంగ
ఆమె నీ భాషణంబుల నాలకించు.
నీ సుధారస నిష్యంది నిస్స్వనమున
తెలుపు మామెకు ప్రణయ సందేశ మిట్లు:
జీవితేశ్వరి, యేల జాలము
చేయుచుంటివో తెలియ దయ్యో!
వివిధ చింతలతోడ నామతి వికలమై పోయెన్.

ఈర్ష్యచే నామీాద నీతో
నెవ్వరేని నిరాపనిందలు
సృష్టిచేసి అనేకగతుల చెప్పలేదు గదా ?
హేయభావము నీకు నాపై
నెట్టులేని జనింప జేయగ
ఖలులు నీతో నెన్నియేనియు కల్ల లాడరుగా ?
నిష్కళంకవు సరళహృదయవు
నీవు ప్రేయసి, నిశ్చయమ్ముగ-
ఎల్లరును నీలాటివా రని యెంచబోకు సుమీా !
అన్యవాక్కుల నెంతమాత్ర
మ్మాలకింపక ధీరవృత్తిని
నన్ను ప్రేమను జూతు వనియే నమ్మియున్నాడన్.
ఎల్లవేళల నీవు ప్రియతమ,
హృదయ నాథునిగా దలంతువు
నన్ను నిశ్చలబుద్ధితో నని నమ్మి యున్నాడన్.
కొంతకాలమునుండి లోచన
కువలయమ్ములు లక్ష్మి, తావక
వదన రోచి ర్విరహితములై వాడిపోయినవి !
ఐన నేటికి చూపు లిక ప్రియు
రాల, హృదయము లమలరాగ
ప్రబల సూత్రముతోడ దృఢముగ బద్ధమై యుండన్ !

కాలయాపన మగుటచే ని-
ష్కారణమ్ముగ, గుండె తరిగెడి
భూరి ఘోర నిరాశ యెడనెడ పొడముచుండును గదా!

నీ స్వరూపము నా యెడందను
నిండి యుండుట జేసి లక్ష్మీ,
అన్యయువతికి తావు లేదీ యంతరంగమునన్.

ప్రియతమా, నే నిరుపమాన
ప్రేమపూర్ణ విలోచనమ్ముల
ఎదురు చూచుచు నుందు నీకై యెల్లవేళలను.

సాహసమ్మును మామకీన
స్థైర్యగుణము గ్రహించియును నీ
వింక నేటికి జంకుచుంటివో యెరుగకున్నాడన్.

పారద్రోలు మదీరవృత్తిని
ప్రాణకాంతా, ధైర్య మూనుము-
వీరసతి వయ్యెదవు గేహము వెడలి యరుదేరన్.

కదలి రా ప్రియురాల, నీయా-
గమనకాలమునందు యుష్మ
త్స్మరణి కవరోధమ్ము చేయంజాల రెవ్వారల్.

రమ్ము మాణిక్యంపు బొమ్మా,
రమ్ము నా బంగారు చిలుకా,
రమ్ము రమ్మో రాజహంసీ, రమ్ము శీఘ్రముగన్.
కూర్మితో సౌఖ్యమ్ము నీకొన
గూర్ప నేను మెలంగుచుండగ
ఏవిధంబుగ నుందువో నీ వెంచి చూడగదే.
ప్రణయినీ, నీ కమర నస్మ
ద్భావము ప్రపధానమ్ముగా నీ
వెట్టి స్వప్నము లపుడు కాంతువా యెంచిచూడగదే.
మ్లాన మెరుగని కుసుమగుచ్ఛము
మాడ్కి నిరతము నాథుమస్తక
మందసమ్మై వెలయుదువు సుకుమార భావమునన్.

సాహచర్యముచేత ప్రతిభా
శాలినీ, కవితామృతము నీ
విమలవాక్కున లీలమై నావిర్భవించు జుమీ!
గాన కవితా శిల్ప సులలిత
కళలతో నొప్పారి యస్మ
న్నవ్య గేహము కేవల మ్మానందధామ మగున్.
విశ్వగాయకమౌళి కృష్ణుని
వేణు వటు మన జీవనమ్ములు
దివ్యగాన తరంగములలో తేలియాడు జుమీ!

అన్నివేళల నాదరించుచు
అఖిల విధముల మేలు సేయుచు
మిగుల నను ప్రేమించుచుండెడి మిత్రు లున్నారు.

అందు నస్మత్ప్రాణ సము లగు
నాప్తు లెందరో కలరు, వారలు
కవులు, నీ కంకితము లిత్తురు ఖండ కావ్యములన్.

అమల హృదయముతోడ నా సుఖ
మభిలషించెడి స్నిగ్ధ శిల్పులు
మధురముగ జిత్రింతు నీ ముఖ మంజురూపమ్మున్.

సరస సారస్వతము లక్ష్మీ,
సఖులచే ననివారితమ్ముగ
నిన్ను గూర్చి యనేక గీతుల నివ్వటిల్లు జుమీ!

రమ్ము మాణిక్యంపు బొమ్మా,
రమ్ము నా బంగారు చిలుకా,
రమ్ము రమ్మోరాజహంసీ, రమ్ము శీఘ్రముగన్.

ఎల్లవేళల నీదు రాకకు
నెదురు చూచుచు యుగము లట్టులు
కఠినవైఖరి వాసరమ్ములు గడపు చున్నాడన్!

అష్టమోచ్ఛ్వాసము

స మా గ మ ము

౧

అప్రయత్నమ్ముగా లభ్యమైన యుష్మ
దీయ సమ్మేళనము భవదీయ లజ్జ
లీన మగునేని, యుద్రిక్త మానసమ్ము
శాంతి గను టెట్టులో ప్రియకాంత, చెపుమ !

అధిక సుకృతవశాన సమాగమమ్ము
పుష్యమాస ప్రభాతము పుణ్యవేళ
సంఘటిల్లెను బహిరంగ సౌధమందు :
పలుక నేటికి దేవి, సంభ్రమము వీడి !

అన్య లోకస్థికమ్ముగా నరుగుదెంతు
రేము ప్రాణప్రియా, ఒక యింత యనుము
పెదవులు కదల్పి, ఉన్నది ప్రేమ మనెడి
సలలి తోక్తులు మత్కర్ణజాహామందు.

ఎగిరి పోవుచు నున్నవి ఈ యమూల్య
భంగు రాల్పక్షణమ్ములు ! పలుక వేమి !
భవ దసంబద్ధ మౌనమ్ము బాధపెట్టు
చాల హృదయేశ్వరీ, ఈ విలోల చిత్తు !

కోపము వహింపబోను, నీ కోమలతను
మధుర సంస్పర్శవశమున మోహమగిన
వపువు వ్యాయామ సంతత వ్యథిత, మిప్పుడు
కోరకిత మయ్యె, అయ్యెను కుసుమితంబు!

౨

చీకటులు వాలుచున్న ప్రాచీన సౌధ
పార్శ్వ కక్ష్యను ప్రియతమా, భాసిలెదవు
మంజుల శిరోరుహావళీ మధ్యమందు
తనరు నూతన హేమావతంస మట్లు.

పరులు లేరని తలతు నీ భవనమందు—
బాహ్యలోకము మరచి, సంభ్రమము విడిచి
శీఘ్రముగ మద్భుజాంతర సీమ జేరి
జీవితేశ్వరి, నిర్వృతి చెంద గలవు.

అద్దిరా యెంత భాగ్యము! ముద్దరాల,
నేను భేదింపగలను నీ మౌనముద్ర—
అధర సుధ జాలువారు తుషార్ద్రమంది
ప్రియతమా, గాఢ చుంబన పీడిత మయి.

యంత్ర నిష్పీడిత లతాంత మట్లు నీవు
చెలియ, మత్క్రోడ భాగాన నలిగి నవ్వుదు

ఎగిరి పోయినదా లేద యింతకు మును
ఆవరించిన వివిధ భయాదికమ్ము!

మంచి, దిక పోదమా ప్రియా, మనగృహమ్ము
ప్రస్తృత నూతన వస్తు సంపదలతోడ
సంభృతం బయి వాసక సజ్జికవలె
కాచుకొని యుండు నస్మదాగమమునకు.

పాదముల వ్రాలె దేటికి ప్రాణకాంత!
సేవ్య సేవికా బుద్ధి త్యజింప గదవె!
రమ్ము పోవుద మీ ముహూర్తమున, నీవు
యామినీ వేళ గృహలక్ష్మి వగుదువు సుమి!...

ప్రియులకు వియోగ మిట్లు కల్పించి యెవడు
పికృత కంఠాన అరుదెంచు విఘ్నమూర్తి!
వైభవమె జీవితేశ్వరీ, వచ్చువాడ
నిన్ను గృహలక్ష్మిగా గొను నిష్ఠతోడ!

3

చిత్ర మయ్యె! మహాశివరాత్రి పుణ్య
కాలమందు భవల్లేఖ కరగత మయి
ప్రమద మెనగూర్చి యించుక బాధకూడ
గలిపినది ప్రేయసీ, నఖక్షతము వోలె.

దాటివత్తున చెప్పుము కవాటపాటి
జేగవల సౌధ కుట్టిమ భాగమునను !
వలదొకో ! ఆయస శలాక వంచి కొంత
ప్రియతమా, ఒక్క ముద్దైన పెట్టుకొందు.

ప్రథమ వీక్షణమందె నాపైన నెనరు
చెప్ప శక్యము కాని విచిత్రరక్తి
ఉదయ మొంది ప్రవృద్ధమై యున్న దనియు -
కాలయాపన మేల నిష్కారణముగ ?

అర్పణము చేసినా నంటి వాకిగాన
నీ హృదయ జీవితమ్ములు నిండు సరక్తి.
ఎప్పుడు శరీరమును సమర్పింపగలను
తెలియ దన్నావు : హేతువు తెలియరాదు.

ఏ ముహూర్తాన నను జీవితేశ్వరునిగ
నీవు ప్రియతమ, భావించినావొ యపుడె
అఖిల బంధ పరిత్యాగ మాచరించి
ప్రీతి సర్వస్వమును సమర్పించినట్లె.

నీజనము మున్గియున్నారు నిద్రలోన,
రాజమార్గంబు నిర్జన రమ్యము గద.
జీవితేశ్వరి, ధైర్యము చేసి యిపుడె
తరలి రారాదె గృహిణీపదమ్ము నంద ?

౪

వచ్చియున్నాడ నుత్తరద్వార దేశ
సవిధమునను సంకేతానుసారముగను.
బంధనము వీడి బాహ్య ప్రపంచ రమ్య
రంగభూమికి నావెంట రమ్ము దేవి!

చిత్రవర్ణ కర్ణాట కౌశేయకమ్ము
దాలిచి యదృష్ట దేవతవోలె నిపుడు
జీవితేశ్వరి, అనుసరించెదవు నన్ను
ఇహ సుఖమ్ముల నోలలాడించుకొరకు.

మంచిమాటలతో నేదొ వంచనమ్ము
చేసితి నటంచు పల్కెదు! జీవితేశ్వ
రీ, స్వయముగానె యిలు విసర్జించినావు
నన్ను పాలింప, నిలుపుము నమ్మకమ్ము.

తరువుమాటున నన్ను వితర్దికపయి
విశ్రమింతువ యించుక ? అశ్రమముగ
అశ్వశకటాన చనవచ్చు నస్మదీయ
సదనమునకు విభావరీ సమయమందె.

ఊగుతలమున ప్రియ, కూరుచుండగదవె!
నీకు నే వల్లభుండనే – నిజము, సరియె!

నీవు ప్రాణేశ్వరివె కదా – నిజము, శుభము!
శంక విడువవె ప్రియతమ", ఇంక సైన!
ఇంక నొక కొన్నినాళ్లు పుట్టింటిలోన
గడపి వత్తువ నాయంతికమునకు. ప్రియ!
నేను స్వేచ్ఛాచరితుండను, నీవు మానస
సంతసమ్మున స్వేచ్ఛగా సాగిపొమ్ము.
దంపతుల మైత్రి మని విస్మరింపవు కద?
నీ వియోగమ్ము భరియింపనేర ననుచు
తెలియు గద? నీవు త్వరలోన తిరుగ వచ్చు
మాట సత్యమె కద? పొమ్ము, మంగళమ్ము!

౫

నాకు దోచుచు నుండును నడుమ నడుమ –
దేవి దూర నిషణ్ణక స్థిత, మదీయ
వదన రోచి ర్విలోకన వ్యగ్ర యయ్యు
ప్రతివిలోకన హ్రీభర భ్రాంత యగుట.
నాకు దోచుచునుండును నడుమ నడుమ –
దేవి నిశ్శబ్దముగ నరుదెంచి నాదు
స్నిగ్ధగండ స్థలాలపై సిగ్గుతోడ
అలతిముద్దుల నిడి వెన్క కరిగినట్లు...

నాకు దోచుచునుండును నడుమ నడుమ-
దేవి యరుదెంచి పశ్చాత్ప్రదేశతలము
నుండి, నిజహస్త నీరేజ యుగళి నాదు
నయనములు మూసి మెల్లగా జనినయట్లు.
నాకు దోచుచునుండును నడుమ నడుమ-
మెల్ల మెల్లన నా వీపుమీద వ్రాలి
కోమల కరాల గాఢోప గూహనమ్ము
చేసి ప్రేయసి నను గ్రమ్మి వేసినట్లు.
నాకు దోచుచునుండును నడుమ నడుమ-
నాకకల్లోలినీ సుఖస్నాతుడనయి
నందనారామ వీధులయందు నేను
అమృత కలశమ్ముతో నడయాడునట్లు!

సమాప్తము